

TLÜ Haridusteaduste instituudi doktoritööde tutvustused

Sisukord

Maret Aasa	6
Juhendaja: kutsehariduse professor Krista Loogma, professor Timo Tobias Ley	
<i>Töökohal õppimine – osa õpetajate professionalismist ja professionaalsusest</i>	
Hele Aluste	7
Juhendaja: Erika Löfström	
<i>Developing the method of Equine Assisted Counseling to Improve Emotional Self-Regulation and Self-Reflection Skills in Children with Emotional Behavioral Difficulties</i>	
Helen Arov	8
Juhendaja: Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi kunstiõpetuse didaktika dotsent Edna Vahter, kaasjuhendaja: Tallinna Ülikooli arendusprorektor haridusinnovatsiooni alal Erika Löfström	
<i>Õpilaste kaasatus põhikooli II kooliastme kunstitundides: ühendades visuaalkunsti stuudioõppe praktikaid isemääramisteesooriaga</i>	
Peter Gotterbarm	8
Supervisor: prof Airi Liimets	
<i>Skills that support improvisation</i>	
Heiki Haljasorg	10
Doktoritöö juhendaja: dots Urve Läänemets	
<i>Ajaloo õppeaine eesti õppekeele üldhariduskoolide õpetamise plaanis, õppekavades ja aineprogrammides 1874-2016. Ajaloolis-analüütiline käsitus</i>	
Jana Kadastik	10
Juhendaja: prof. Marika Veisson	
<i>Hooldusõppe õppevahendite loomine kui interdistsiplinaarne kasutajakeskse disaini protsess</i>	
Kadri Kallip	12
Juhendaja: prof. Mati Heidmets	
<i>Varajane lahkumine haridussüsteemist: mõjutegurite ja meetmete analüüs Eesti näitel</i>	

Gertrud Kasemaa	13
Juhendaja: dots. Tiiu Kuurme	
<i>Õpilaste soolisuse taju ja väljendused Eesti üldhariduskoolis</i>	
Kerstin Kööp	13
Juhendaja: prof. Marika Veisson	
<i>Laste koolivalmiduse hindamine Early Development Instrument abil: sobilikkus Eesti konteksti ja õpetajate valmisolek selle kasutamiseks</i>	
Kristel Kotkas	14
Juhendaja: prof. Larissa Jõgi	
<i>TERVISHOIUSPETSIALISTIDE TÄIENDÕPPE süsteemi loomise ja rakendamise võimalused Eestis – kliendikeskne lähenemine</i>	
Vladimir Kunitsõn	15
Juhendaja: dots. Kristjan Port	
<i>Lestaujumise liigutussüsteemi modelleerimine ja erialaste imitatsiooni harjutuste uurimus</i>	
Reeli Liivik	16
Juhendaja: prof Krista Loogma	
<i>Kutseõppeasutuse õpilane õppekasvatuseprotsessis</i>	
Kristi Mets	17
Juhendajad: prof. Aino Ugaste ja dots. Inge Timoštšuk	
<i>Neoliberaalsete haridusreformide mõju õpetajate õppimiskogemusele ja professionaalsusele</i>	
Aet Möllits	18
Juhendaja: Priit Reiska, kaasjuhendaja: Alberto Jose Cañas Collado	
<i>Mõistekaardi meetodi kasutamine interdistsiplinaarsuse suurendamiseks loodusainetes</i>	
Evelyn Neudorf	20
Juhendaja: professor Aino Ugaste, kaasjuhendaja: professor Tero Autio	
<i>Koolieelse lasteasutuse õpetajate kogemused lasteasutuste õppekavade arendustöös ja hinnangud riiklikule õppekavale</i>	
Elyna Nevski	21
Juhendajad: Dots Kristi Vinter; kaasjuhendaja Prof Andra Siibak	
<i>0-3-aastaste laste nutiseadmete kasutamine ja vanemlikud juhendamisstrateegiad</i>	
Anne-Mai Näkk	22
Juhendaja: PhD Inge Timoštšuk, kaasjuhendaja: professor Ivor Goodson	

Õpetaja eluloo seos õpetamistegevuste ja õpilaste õppimisele pühendumisega

Tiina Peterson 23

Juhendaja: Marika Veisson, kaasjuhendaja Eeva Hujala

Koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalsus Euroopa Liidu kontekstis

Ruta Petkute 25

Juhendaja Prof Ivor Goodson; kaasjuhendaja prof Tero Autio

The question of knowledge within the Bologna competence-based university curriculum modernisation

Milvi Martina Piir 26

Juhendaja: dots. Tiiu Kuurme

Ajalookasvatus: ajataju, väärtused, metodoloogia

Stella Polikarpus 27

Juhendaja: Timo Tobias Ley (PhD, õpianalüütika ja haridusinnovatsiooni professor),
kaasjuhendaja: Katrin Poom-Valickis (PhD, ülddidaktika dotsent)

Situatsiooni teadlikkuse ja probleemilahendus oskuse hindamine virtuaal simulatsioonis

Kristjan Puusild 28

Juhendaja: Prof Airi Liimets

Individuatsiooni väli ja põhikonfiguratsioonid inimese autopoietilises elus ning fiktsionaalsel eluteekonnal

Eneli Põld 29

Juhendajad: dotsent Tiiu Kuurme ja spordibioloog, dotsent Kristjan Port

Koolikohustuse täitmise mõjutegurite analüüs põhikooli vanema astme näitel

Kateryn Rannu 30

Juhendajad: Katrin Poom-Valickis (ülddidaktika dotsent, Tallinna Ülikool, Haridusteaduste insituut), Aleksandra Ljalikova (prantsuse keele didaktika dotsent, Tallinna Ülikool, Humanitaarteaduste Instituut)

Osalise venekeelse õppega koolide õpetajate uskumused ning pädevused ning nende mõju LAK-õppe meetodite rakendamisele õpetamispraktikas

Marika Ratnik 31

Juhendaja: Dots Eha Rüütel

Kooliõpilase subjektiivset heaolu mõjutavad koolikeskkonna ja personaalsed tegurid

Lilian Reinmets 34

Juhendaja: prof Airi Liimets

Loovus – sisust tühjenenud fenomen ja konstrukt

Elina Reva	35
------------------	----

Juhendaja: Mari Karm PhD, Tartu Ülikool

Praktiku-õppejõu kutsealane identiteet

Vadim Rõuk	36
------------------	----

Juhendaja: Vanemteadur Rain Mikser, TLÜ Haridusteaduste Instituut

1987-1996 Eesti üldhariduskooli riiklike õppekavade arendamise kogemus ja põhikooli riikliku õppekava rakendamine arendajate hinnangul

Pille Saar	36
------------------	----

Juhendaja: prof. Airi Liimets

Johannes Brahmsi klaverimuusika interpretatsiooni pedagoogilisi aspekte

Helen Saareoja	37
----------------------	----

Juhendaja: dots. Mari-Liis Kaldoja; kaasjuhendaja PhD Anneli Kolk

Sotsiaalse kommunikatsiooni häirega laste neuropsühholoogiliste mehhanismide ja sotsiaalse toimetuleku raskuste eripärad: diferentsiaaldiagnostikaks sobivate (digitehnoloogiliste) hindamisvahendite ja sekkumisviiside välja töötamine

Mare Sadam	38
------------------	----

Juhendaja: haridussotsioloogia professor Ivor F. Goodson, kaasjuhendaja: andragoogika professor Larissa Jõgi

Õpetajate väärtused seoses väärtustega ühiskonnas

Laine Sepp	39
------------------	----

Juhendaja: prof Airi Liimets

Refleksioon autobiograafilise Mina arengust viulimängu algõpetuse protsessis avastusõppe vormis

Meidi Sirk	40
------------------	----

Juhendaja: prof Krista Loogma

Kutseõpetajate muutuv professionaalsus

Pille Slabina	42
---------------------	----

Juhendaja: professor Mati Heidmets

Muutunud õpikäsitlus: teoreetilised alused ja hindamispõhimõtted

Kerli Stein	43
-------------------	----

Juhendajad: eelkoolipedagoogika professor Marika Veisson ja eelkoolipedagoogika dotsent Tiia Õun

<i>Huvigruppide hinnangud eelkooliealiste laste koolivalmidusele Eesti koolieelsetes lasteasutustes</i>	
Tiina Tambaum	44
Juhendaja: prof Peeter Normak	
<i>Noorte õpetamismetoodika interneti kasutamisoskuste kujundamiseks eakate sihtgrupis</i>	
Katrin Tanvel.....	45
Juhendaja: prof Airi Liimets	
<i>Sooline aspekt mõtlemises ja selle avaldumisviisid muusika õppimisel ja õpetamisel</i>	
Lianne Teder	47
Juhendaja: Rain Mikser, PhD	
<i>Osalise koormusega väljaspool üldharidussüsteemi töötavate õpetajate kutsealastes elulugudes avalduvad võimalused üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks</i>	
Maarja Tinn	49
Juhendajad: prof Ainu Ugaste, dots Inge Timoštšuk, prof Ivor Goodson	
<i>Õpetajate professionalism ja professionaalsuse käsitluste muutumine ühiskondlike murrangute kontekstis – mõju üldhariduskoolide õpetajate professionaalsele identiteedile</i>	
Toomas Trapido.....	50
Juhendajad: dots Mihkel Kangur, dots Kristi Vinter	
<i>Muutused ülemaailmse Gaia hariduse EDE õppekava läbinute väärtushinnangutes ja käitumises</i>	
Lehte Tuuling	51
Juhendajad Tiia Õun PhD ja Aino Ugaste PhD	
<i>Õpetajate, juhtkonna ja laste hinnangud õuesõppe võimalustele ja kasutamisele Eesti koolieelsetes lasteasutustes</i>	
Õnne Uus.....	52
Supervisor Prof. Timo Tobias Ley (Professor Learning Analytics and Educational Innovation); Supervisor Dr. Paul Christian Seitlinger	
<i>The role of executive cognitive functions in collaborative knowledge building</i>	
Sireli Uusmaa.....	54
Juhendaja: prof Airi Liimets	
<i>Muuseumide erinevad õpikeskkonnad (lastele loodavate õpikeskkondade näitel)</i>	
Maarika Veigel	55
Juhendaja: dotsent M. Leino	
<i>Noorsootöötajate ametikasv: ennetavate tegevuste tõhustamine noorte sotsiaalprobleemide leevendamisel</i>	

Kati Vinter	56
-------------------	----

Juhendaja: prof Mati Heidmets

Traditsiooniline ja konstruktivistlik õpikäsitus: õpilaste õpitulemuste, õpikogemuste, rahulolu ja hoiakute võrdlev analüüs

Pärje Ülavere	57
---------------------	----

Juhendajad: prof Marika Veisson, kaasjuhendaja: vanemteadur Indrek Tart

Väärtused ja väärtuskasvatus koolieelses lasteasutuses

Maret Aasa

Juhendaja: kutsehariduse professor Krista Loogma, kaasjuhendaja: digitaalsete ökosüsteemide professor Timo Tobias Ley

Töökohal õppimine – osa õpetajate professionalismist ja professionaalsusest

(Workplace Learning – as the part of teachers' professionalism and professionalism)

Uurimistöö probleemküsimused

- kuidas tulevad õpetajad toime neoliberalistliku hariduspoliitika ja ühiskonna üldise digitaliseerumise poolt tingitud muutustega;
- kuidas kogevad õpetajad individuaalset professionaalset arengut ja õpetajate professionalismist ning millise tähenduse omistavad nad tööl õppimisele professionaalse karjääri lõikes;
- kuidas mõjutab digitaalne programm *Bits and Pieces* õpetajate töökohal õppimist ja hoiakuid IKT kasutamise osas.

Uurimistöö sihtrühmaks on kutseõpetajad. Jälgitakse respondentide koostööaktiivsust, tööstaaži, sektorit ja sugu.

Töölõppimise mõistmiseks on vaja uurida töölõppimise sisu ja tähendust eluloolises perspektiivis kogu karjääri lõikes. Seetõttu kasutatakse narratiivuuringut, mis võimaldab detailselt komplekseid probleeme hinnata. Narratiivide kogumine toimub narratiivintervjuude käigus. Iga respondentiga viiakse esimese intervjuu analüüsi järgselt läbi täpsustav kordusintervjuu. Narratiivuuringut toetab tegevusuuring, mida kasutatakse töökohal õppimist toetava programmi *Bits and Pieces* osalejate kogemuste selgitamiseks.

Uurimistöö toimub seostatult projektidega *Teachers' professionalism and professionalism in changing context* ja *Learning Layers – Scaling up Technologies for Informal Learning in SME Clusters* lahendusprogrammiga.

Oodatavad tulemused

- Saada terviklik arusaam õpetajate töökohal õppimise võimalustest ja sisust;
- Selgitada töökohal õppimise osakaalu ja tähendust kogu õpetate professionaalse karjääri jooksul;
- Hinnata digitaalse õpikeskkonna kasutamise mõju IKT alastele oskustele ja uskumustele.

Uurimistöö tulemused on vajalikud õpetajate töökohal õppimise toetamiseks ja töökohal õppimist toetavate tehnoloogiliste lahenduste täiustamiseks. Õpetajate professionaalset arengut kirjeldavad narratiivid on reflektiivseteks õppematerjalideks õpetajatele ja üliõpilastele.

Hele Aluste

Juhendaja: Erika Löfström

Developing the method of Equine Assisted Counseling to Improve Emotional Self-Regulation and Self-Reflection Skills in Children with Emotional Behavioral Difficulties

Euroopa Sotsiaalfondi 2009.-2012. a uuringu kohaselt on Eestis koolist väljalangevuse vähendamiseks välja töötatud mitmeid programme ja projekte, ent probleem püsib jätkuvalt. Igas koolis on hulk lapsi, kes liigituvad hariduslike erivajadustega (HEV) õpilaste hulka ja nende osakaal aina kasvab. Antud töö käsitleb HEV alaliiki emotsionaal-käitumuslikud raskused. Tihti peetakse sellist last probleemseks, kellega on raske toime tulla. Tegelikult vajab see laps abi, kuna tal enesel puudub suutlikkus ise oma tundeid ja käitumist juhtida ning selle mõju mõista. Tõhusaid meetodeid selle õpetamiseks aga napib.

Käesolev töö on interdistsiplinaarne, ühendades nii psühholoogilisi kui eripedagoogilisi aspekte. Lähtutud on psühhosotsiaalse rehabilitatsiooni põhimõtetest, mis tähistavad nihet meditsiiniliselt mudelilt (diagnoosil põhinev ravi) sotsiaalsele/hariduslikule mudelile (indiviidi taastumise ja uute oskuste omandamise toetamine indiviidi ja keskkonna suhetesse sekkumise kaudu).

Uurimuse käigus otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele: Mil moel saab meetodiga *Nõustamine hobuse abil* arendada emotsionaal-käitumuslike raskustega laste eneseregulatsiooni ja eneseanalüüsivõimet, lähtudes nii aja kui tegevuste variatiivsusest ning arvestades sealjuures nii sisemisi (eneseteadlikkus, enesejuhtimisoskused, olukorratunnetus)

kui väliseid (keskkond, ratsutamisterapeut/uurija, suhtlemispartner/hobune) faktoreid? Kuidas tajuvad ja analüüsivad konkreetset sekkumis-/õppimisprotsessi antud kontekstis emotsionaal-käitumuslike raskustega lapsed ise?

Tegu on eelkõige kvalitatiivse uuringuga, mille strateegiaks on tegevusuuring ning andmeid kogutakse õppeprotsessi filmimise, intervjuude, laste psühhofüsioloogilist seisundit kirjeldava südame löögisageduse variatiivsuse mõõtmise ning dokumenteeritud osalusvaatluse kaudu.

Oodatav väljund - uurimistöö tulemusena on välja töötatud efektiivne meetod arendamiseks emotsionaal-käitumuslike probleemidega laste emotsionaalset eneseregulatsiooni ja eneseanalüüsioskusi rakendades sekkumisstrateegiat *Nõustamine hobuse abil*.

Helen Arov

Juhendaja: Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituudi kunstiõpetuse didaktika dotsent
Edna Vahter, kaasjuhendaja: Tallinna Ülikooli arendusprorektor haridusinnovatsiooni
alal Erika Löfström

**Õpilaste kaasatus põhikooli II kooliastme kunstitundides: ühendades
visuaalkunsti stuudioõppe praktikaid isemääramisteooriaga**

(Supporting Students' Classroom Engagement through Implementing the Framework of Studio Habits of Mind combined with Self-determination Theory in the Basic School Stage II Art Education)

Minu uurimuse eesmärk on leida võimalusi, kuidas toetada õpilaste autonoomia-, kuuluvus- ja kompetentsivajadust põhikooli II kooliastme kunstitundides kasutades visuaalkunstile omaseid stuudioõppe praktikaid (Framework of Studio Habits of Mind). Soovin analüüsida kunstiõpetajate õpetamispraktikaid isemääramisteooria vaatenurgast ja uurida nende praktikate seoseid õpilaste kaasatusega kunstitundides. Uurimuse praktilise väärtusena soovin luua terviklikke õppeühikuid lähtudes isemääramisteooriast ja visuaalkunstile omastest mõttemustritest. Õppeühikute toimimist analüüsitakse ka õpilaste kaasatuse aspektist.

Peter Gotterbarm

Supervisor: Airi Liimets

Skills that support improvisation

- in music and teaching -

The current discussion about innovation in education calls for a shift in teaching methods, from lecture-style instruction towards more student-centred approaches. But the more the

teaching method involves student-centred teaching and exploratory learning, the less a lesson can be planned beforehand and the teacher is faced with unpredictable events. He has to be creative and deal with these unforeseen events. In other words: He has to improvise.

Improvisation is an inherent part in almost all musical styles, just varying by degree: On the one hand, orchestra musicians usually don't have to improvise at all, they interpret their score and follow the conductor. On the other hand there are free improvisers who play with the unpredictable in an extreme way. The musicians enter the stage only with one agreement: Everybody can play what he wants.

Orchestra players and free improvisers are both extremely specialized musicians but are sharing mostly the same skill-set. Differences in skills derive from a contrary focus: Orchestra playing is focused on interpretation whereas free improvisation concentrates on improvising. These differences not appear to be specifically music related, they seem to be basic human skills and personality traits. If this is true, could they also be relevant in teaching?

A transdisciplinary reflection based on skills and personality traits in free improvisation will question the perception of teaching as a contingent process. With a comparison of free improvisation on the one side, and the fixed performance routine of classical music and general teaching on the other. As in teachers education, improvisational action is usually not reflected, this thesis will investigate analogies in improvisational processes of music and teaching.

Research Questions

Which skills and personality traits are essential or supportive in improvisation?

Are these skills also relevant for teaching?

Methodology

The basic concept of this research project is to describe the process of improvising by elaborating a taxonomy of skills and personality traits that support improvisation.

Free improvisation teachers of different European Music Academies will be interviewed on the skills that are needed for free improvisation. The interviews will be coded to extract a taxonomy of skills and personality traits that are supportive for free improvisation. These skills and traits will then be evaluated on their importance for making music in different styles by a survey among orchestra players and free improvisers.

Based on these results, the thesis will discuss the relevance of the improvisation skill-set for general teaching. Literature review and a structured survey, that is based on the previously compiled taxonomy, will be conducted among teacher students and teachers.

Expected outcomes

The results will enable to draw a detailed picture of skills and personality traits that support improvising. It is expected that training these skills is not only beneficial for the moment of improvising, but also for teaching in general.

Heiki Haljasorg

Doktoritöö juhendaja: Urve Läänemets

Ajaloo õppeaine eesti õppekeele üldhariduskoolide õpetamise plaanis, õppekavades ja aineprogrammides 1874-2016. Ajaloolis-analüütiline käsitus

2. Uurimistöö ülesanne: viia läbi Eesti üldhariduskoolide ajaloo ainekavade (1874-2015) ja eksperthinnangute analüüs nende ajaloolises kontekstis, mille põhjal saaks sõnastada riikliku ja kooli ajaloo ainekava õppesisu valiku printsiibid.

3. Uurimistöö objekt – ajaloo õppeaine eesti õppekeele üldhariduskoolide õpetamise plaan, õppekavad ja aineprogrammid 1874-2016

4. Metoodika: dokumendianalüüs, eksperthinnangute analüüs

5. Oodatav väljund: õppekavaarendus

6. Ilmunud publikatsioonid

1.1 - Haljasorg, Heiki; Lilleoja, Laur (2016). How Could Students Become Loyal Citizens? Basic Values, Value Education, And National Attitudes Among 10th-Graders in Estonia. *Trames: Journal of the Humanities and Social Sciences*, 20 (2), 99–114, 10.3176/tr.2016.2.01.

3.1. - Haljasorg, Heiki; Läänemets, Urve (2016). History as a school subject in national curricula for Estonian general comprehensive schools in 1874-2015. In: *Society, Integration, Education*. (77–85). Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija: Rēzeknes Tehnoloģiju Akadēmija.

6.2. - Haljasorg, Heiki (2014). Tallinna Toomkooli õpilase väike tarkuseraamat [väärtused, sententsid, ajalugu, vilistlased] . Viilma, Urmas (toim). Tallinna Toomkool.

3.2. - Haljasorg, Heiki (2013). Pedagoogilised narratiivid ja müüdid ajaloo õpetamisel ja õppimisel. Pindmaa, Merle; Lilleoja, Lii (Toim.). *Kasvatustegelikkus õpetaja ja õppija pilgu läbi* [Tallinna Ülikooli Pedagoogilise Seminari alushariduse osakonna õppejõudude artiklite kogumik] (124–136). Tallinn: AS Atlex.

Jana Kadastik

Juhendaja: prof. Marika Veisson

Hooldusõppe õppevahendite loomine kui interdistsiplinaarne kasutajakeskse disaini protsess

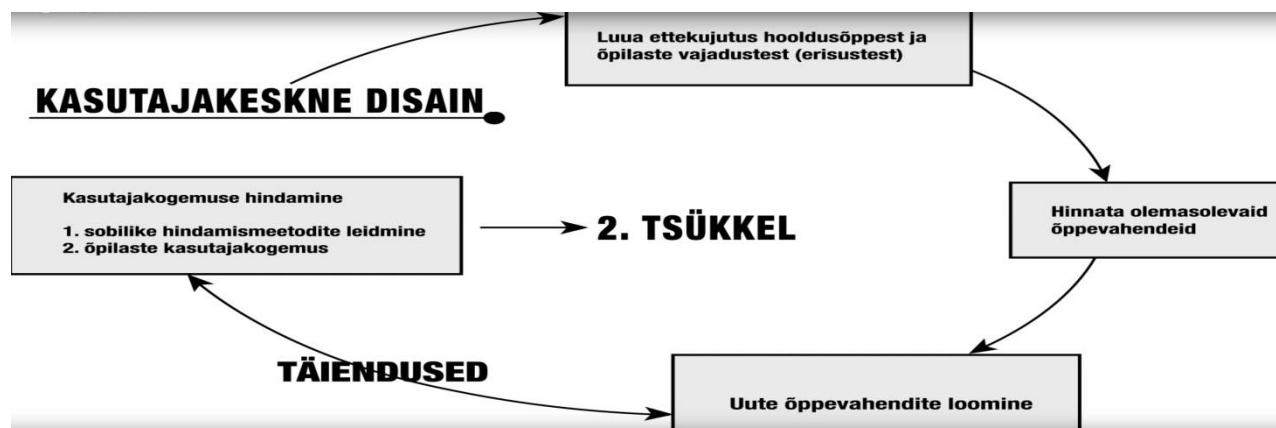
Probleem uurimisküsimustena:

Õppevahenditena on Eestis hooldusõppes, kasutusel imikute ja väikelaste mänguasjad, muusikariistad ning õpetajate endi valmistatud õppevahendid. Sageli õppevahendid ei arvesta õpilase erivajadusega ning ebasobiliku kujundusega õppevahend ei toeta õpetatavast arusaamist (Kadastik, 2011; Mae, 2015). Seega kuidas luua õppevahendeid, mis arvestavad hooldusõppe õpilaste vajadustega?

Sageli erivajadustega isikute kui ka väikelaste puhul toimub toodete (sh õppevahendite) hindamine mitte nende endi, vaid täiskasvanud ekspertide poolt, kes otsustavad toote sobivuse või mitesobivuse (Marco, Cerezo, & Baldassarri, 2013). Hooldusõppes kasutatavate õppevahendite loomisel tuleks arvestada õpilaste kasutajakogemusega. Seega kuidas hinnata hooldusõppe õpilaste kasutajakogemust?

Sihtrühm – hooldusõppe õpilased (raske ja sügava vaimupuude ja/või liitpuudega isikud)

Metoodika: Kombineeritud uuringudisain. Tsüklilise protsessi ülesehitus põhineb

kasutajakesksel disainil.

Oodatav väljund: Näidata õppevahendite loomist teooriast lähtuva süsteemse metoodilisusega kasutajakeskse disaini protsessina, pöörates tähelepanu hooldusõppe õpilaste kasutajakogemuse hindamise metoodikale väljatöötamisele.

Ilmunud publikatsioonid:

Kadastik, Jana (2015). Evaluating the user experience of learning tools, with a focus on pupils with PIMD: using the taxonomy of behavioral categories and expert assessments. In: Veisson, Marika; Liimets, Airi; Kansanen, Pertti; Krull, Edgar (Ed.). Tradition and Innovation in

Education (113–134). Frankfurt am Main: P. Lang. (Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft).

Film:

õppefilm “Otsiskelu” hooldusõppe õppevahendite loomise protsessist, 2016, Kadastik, Jana (autor)

Kadri Kallip

Juhendaja: prof. Mati Heidmets

Varajane lahkumine haridussüsteemist: mõjutegurite ja meetmete analüüs Eesti näitel

Uurimistöö eesmärgiks on anda ülevaade haridussüsteemist varajase lahkumise kaitse- ja riskiteguritest ning õpingute enneaegse katkestamise vähendamiseks rakendatavatest tulemuslikest meetmetest. Töö eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised mikro-, meso- ja makrotasandi tegurid soodustavad või takistavad haridussüsteemist varakult lahkumist ning milline on nende vaheline vastastikmõju?
2. Kuidas kirjeldavad noored oma õpikogemust ja -keskkonda põhikoolis, hetkeolukorda ja tulevikuplaane?
3. Millisel määral erinevad õpikogemuse ja -keskkonna, hetkeolukorra ning tulevikuplaanide kirjeldused erinevates uuringugruppides?
4. Millised ennetus-, sekkumis- ja taasintegreerimismeetmed on kõige tõhusamad haridussüsteemist varakult lahkunud noorte osakaalu vähendamisel?

Valimi moodustavad järgmised noored:

1. Põhihariduse omandanud või mitte omandanud 18–24-aastased noored, kes ei õpi, ent töötavad.
2. Põhihariduse omandanud või mitte omandanud 18–24-aastased noored, kes ei õpi ega tööta (nn NEET-noored).
3. Kesk- ja kõrgharidust omandavad või mitteformaalses õppes osalevad 18–24-aastased noored, kes ei tööta.
4. Kesk- ja kõrgharidust omandavad või mitteformaalses õppes osalevad 18–24-aastased noored, kes üheaegselt õpivad ja töötavad;
5. Kesk- või kõrgharidusega 18–24-aastased noored, kes ei õpi, kuid töötavad.

Uurimistöö läbiviimiseks kasutatakse kombineeritud meetodit. Empiiriliste andmete kogumine toimub mitmes etapis. Esimeses etapis kasutatakse kvantitatiivset meetodit ja viiakse läbi ülevaateuurimus, kus andmeid kogutakse ankeetküsitluse teel. Teises etapis kasutatakse kvalitatiivset meetodit ja noortega viiakse läbi poolstruktureeritud intervjuud. Võimaluse korral toimub kolmas etapp, kus õpetajate ja tugispetsialistide hinnangute väljaselgitamiseks teostatakse fookusgrupi intervjuud.

Oodatavaks väljundiks on kolm teadusartiklit.

Gertrud Kasemaa

Juhendaja: dots. Tiiu Kuurme

Õpilaste soolisuse taju ja väljendused Eesti üldhariduskoolis

Uurimisprobleem: Soolisuse teemat hariduses on Eestis omaette teemana üsna vähe käsitletud. Enamasti kerkib see üles poiste ja tüdrukute statistilises võrdluses (nt. PISA testide tulemustes). Ühelt poolt on levinud arvamus, et Eestis pole soolise võrdõiguslikkuse probleeme- et meil koheldakse kõiki õpilasi koolis ühtmoodi sõltumata nende soost. Teiselt poolt nähakse sugu vaid kui bioloogilist kategooriat, millest tulenevalt on poisid ja tüdrukud sünnist saati erinevad ning neid tulebki erinevalt kohelda. Minu uurimus lähtub soost kui sotsiaalselt kategooriast ning toetub sotsiaalkonstruktivistlikele ja feministlikele teooriatele. Kool on üks oluline institutsioon lapse elus, kus lisaks kõigele muule õpitakse läbi argipäevapraktikate olemas poiss või tüdruk. Soovin teada, mismoodi tajuvad ja väljendavad oma poisiks või tüdrukuks olemist Eesti üldhariduskoolide õpilased.

Sihtrühm: põhikooli vanema astme ja gümnaasiumi õpilased

Metoodika: 1) etnograafiline uuring; 2) küsimustik kümnes Eesti üldhariduskoolis 7., 9., 10. ja 12. klassi õpilaste seas (kokku 649 vastajat).

Oodatav väljund: monograafia vormis töö, mis kriitiliselt analüüsib Eesti üldhariduskoolis valitsevaid õpilaste sooga seotud kategooriaid, uskumusi, norme ning nendele toetuvaid suhtumisi, käitumisviise ja argipäevapraktikaid. Loodan, et töö aitab mõista õpetajatel, koolijuhtidel ja õpetajahariduse õppejõududel soolisuse mitmetahulist olemust ning on abiks sootundliku pedagoogika arendamisel Eestis.

Ilmunud publikatsioonid:

1.2. Kuurme, Tiiu; Kasemaa, Gertrud (2015). Gender Advantages and Gender Normality in the Views of Estonian Secondary School Students. Discourse and Communication for Sustainable Education, 6, 72–85.

Kerstin Kööp

Juhendaja: prof. Marika Veisson

Laste koolivalmiduse hindamine Early Development Instrument abil: sobilikkus Eesti konteksti ja õpetajate valmisolek selle kasutamiseks.

Probleem: Käesoleva uurimuse probleem tuleneb sellest, et Eestis puudub ühtne lapse arengu hindamise süsteem enne kooli. Kui lapse arengut hinnata aasta enne kooli minekut, on võimalik nii õpetajate, lapsevanematel kui ka omavalitsustel veel midagi ette võtta selleks, et

lapse üleminek lasteaiast kooli oleks kerge ja sujuv (Janus & Offord, 2000; Janus et al., 2007).

- Milline on laste arengu tase aasta enne kooli?
- Kas ja kuidas sobitub Early Development Instrument koolivalmidust prognoosiv küsimustik Eesti konteksti?
- Milline on õpetajate valmisolek Early Development Instrument küsimustikku kasutada?

Sihtrühm: Tallinna koolieelsete asutuste õpetajad

Metoodika: Early Development Instrument on koolieelsete lasteasutuste õpetajate poolt täidetav küsimustik, mis täidetakse kevadeti iga lapse kohta eraldi. Küsimustik koosneb viiest valdkonnast: füüsiline tervis ja heaolu; sotsiaalsed oskused ja kompetentsus; emotsionaalne areng; keelelised ja kognitiivsed oskused; suhtlemisoskus ja üldised teadmised. Lisaks on kaks indikaatorit: erilised oskused ja erivajadused (Janus & Offord, 2000).

Oodatav väljund: Koolieelsetes lasteasutustes koolivalmiduse hindamiseks sobiva vahendi leidmine, ühtne hindamismudel üle terve Eesti.

Ilmunud publikatsioonid:

3.2. Kõöp, K. (2013). Lapse arengu hindamise vahend Early Development Instrument: sobilikkus Eesti konteksti ja õpetajate valmisolek selle rakendamiseks. E. Krull, Ä. Leijen, M. Lepik, J. Mikk, L. Talts, T. Õun (Toim.). Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine (330-358). Tartu: University of Tartu Press.

3.1. Kõöp, K. (2011). Children's Transition from Preschool to Primary School in Estonia – Parents' Perspectives. M. Veisson, E. Hijala, E. Kikas, P. K. Smith, M. Waniganayake (Koost.). Global Perspectives in Early Childhood Education: Diversity, Challenges and Possibilities (413-426). P. Lang.

Kristel Kotkas

Juhendaja: prof. Larissa Jõgi

TERVISHOIUSPETSIALISTIDE TÄIENDÕPPE süsteemi loomise ja rakendamise võimalused Eestis – kliendikeskne lähenemine

Eestis on aastatel 2006-2015 uuritud patsientide rahulolu pakutava tervishoiuteenusega kõigi suuremate haiglate poolt. Uuringutulemuste põhjal on järeldatud, et kutse omandanud ning aastaid praktiseerinud tervishoiutöötajad vajavad lisateadmisi kõige rohkem just patsientide juhendamisel (Eesti eri tasandi tervishoiuasutuste aastaaruanded 2006-2015).

Tervishoiutöötajate baasõppest 50% toimub praktilise õppena praktikabaasis. Õendusala üliõpilaste praktikajuhendajate valmidust kliendikeskseks kutsetööks Eestis uuritud ei ole. Seetõttu ei ole teada kui kliendikesksed on diplomieelset praktikat juhendavad õendustöötajad, ning milline on praktikajuhendajate mõju patsiendikesksete õendusoskuste kujundamisele.

Käesoleva uurimistöö uurimisprobleem väljendub vastust nõudva küsimusena: Kuidas rakendada tervishoiuspetsialistide täiendõppesüsteemis kliendikeskne lähenemine?

Uuringu eesmärgiks on leida vastused järgmistele alaküsimustele: millistest komponentidest koosneb kliendikesksus tervishoiuteenuste kontekstis, millised on õendusala väljaõppe (õed, ämmaemandad) läbinud tervishoiutöötajate kliendikesksed oskused ja millised tegurid nende oskuste kujunemist mõjutavad, millist mõju omab olemasolev koolituspraktika (õppekava teoreetiline ja praktiline osa) kliendikesksete oskuste kujunemisel, milles väljenduvad erinevused üliõpilaste ja praktiseerivate tervishoiutöötajate kliendikesksuses ja milliseid kasvatusteaduslikud komponendid peavad lisaks olemasolevatele kuuluma tervishoiuspetsialistide (täiend)õppesse.

Käesoleva uuringu sihtrühmaks oli kõikne valim Eesti tervishoiu kõrgkoolide III kursuse üliõpilastest Tallinna Tervishoiu Kõrgkoolist (n=92) ja Tartu Tervishoiu Kõrgkoolist (n=86), ning samade üliõpilaste praktikajuhendajad Eesti haiglatest - praktikabaasidest (n=178).

Andmed on kogutud struktureeritud Likert-skaala küsimustikuga, mille abil võrreldakse ning analüüsitakse erinevate maade uurijate poolt kogutud sarnaste vastajarühmade vastuseid.

Käesoleva uuringu käigus hindasid diplomieelsel praktikal viibivate üliõpilaste individuaalsed juhendajad oma juhendatavate ning enda hoiakuid, kogemusi ning koolitusvajadust enne interventsiooni - uurija poolt 2011 aastal läbi viidud eksperimentaalkoolitust.

Koostamisel olevas teadusartiklis antakse ülevaade Eesti ja Soome õendustöötajate kaasaegses baas- ning tasemeõppes kasutatavatest kliendikesksust mõjutavatest komponentidest (kasvatusteaduste alused ja kommunikatsioonitehnikad) 16 erinevas õppekavas. Analüüsitakse Eesti ja Soome tervishoiu kõrgkoolide viimase kursuse õendusala üliõpilaste ja nende diplomieelse praktika juhendajate (kõikne valim) käsitlust enda kliendikesksusest ja kliendikesksuse seoseid läbitud baas- ning täiendõppega. Tuuakse välja maailmas tõenduspõhiselt kinnitust leidnud parimad meetodilised praktikad kliendikesksuse saavutamiseks.

Vladimir Kunitsõn

Juhendaja: dots. Kristjan Port

Lestaujumise liigutussüsteemi modelleerimine ja erialaste imitatsiooni harjutuste uurimus

Probleem: Põhifookuses on lestaujumise ehk „delfiini ujumise“ tehnika imiteerivate harjutuste väljaselgitamine ja nende õpetamise didaktika arendamine ja spordiala liigutustehnika, ujumise efektiivsuse, lihaste koordineerimine ja olulise tähtsusega lihaste väljaselgitamine. Lestaujumine on suhteliselt noor spordiala, mille populaarsus on viimastel aastatel kasvanud. Võrreldes klassikalise ujumisega kasutatakse vees edasiliikumiseks ühte suurt monolesta, millega arendatakse kuni 25% suuremat liikumiskiirust vees. Põhiprobleemiks varasemate uuringute puudumine lestaujumise tehnika õpetamise ja treenimise valdkonnas. Treenerid lähtuvad peamiselt kas ujumise kogemusest või vanemate treenerite kogemusest. Selle tulemusena puudub ühtne liigutusmustrit mudel, mis kirjeldaks optimaalseid liigesenurkasid, funktsionaalseid võimeid ja tulemusliku tervikliigutuse kirjeldust. Suureks probleemiks kujuneb see eriti noorte treenerite puhul. Kuna puudub ühtne liigutusmuster siis selle loomine on põhieesmärgi ehk õpetamise didaktika välja töötamise eelduseks. Seega on töö etapiline (tsükliline), kus esimestes etappides modelleeritakse liigutussüsteem ja seejärel luuakse õpetamise didaktika.

Sihtrühm keda uuritakse: Liigutusmudel luuakse filmides maailma parimaid mees ja naislestaujujaid 2015 ja 2016 MM võistlejaid. Liigutusmudeli põhjal luuakse imiteerivad harjutused mida rakendatakse noorsportlase tehnika õpetamiseks ja korrigeerimiseks.

Metoodika: Tegemist on arendava ja kirjeldava uuringuga, kus filmitakse ja analüüsitakse liigutusmustrit. Videote analüüs toimub Race Analyzer videoanalüüsi programmiga. Imiteerivaid harjutusi katsetatakse eksperimentaal uuringuga.

Oodatav väljund: Lestaujumise nais ja meeste sprindiujumise tehnika mudelit ja imiteerivad harjutused mida saab kasutada lestaujumistehnika õppimiseks ja täiustamiseks.

Ilmunud publikatsioonid:

Kunitsõn, V.ladimir; Port, Kristjan; Pedak, Kirsti (2015) „Relationship between isokinetic muscle strength and 100 meters finswimming time”. Journal of Human Sport and Exercise 10 (1),482-489.

Reeli Liivik

Juhendaja: prof Krista Loogma

Kutseõppeasutuse õpilane õppekasvatustsentsis

Uurimisprobleem: Kutseõpe on keerukas protsess, mille käigus omandatakse tööks vajalikke kompetentse, toimub õppija professionaalse identiteedi kujunemine ning see eeldab teadmiste, oskuste ja hoiakute ülekandmist teooriast praktikasse ja vastupidi. Noorukite ja täiskasvanute kutsehariduslik ettevalmistus, kutsekasvatus ning tööalaste pädevuste arendamine on kutsepedagoogika, kui pedagoogika aladistsipliini fookuses. Ühiskonnas toimunud muutuste, elukestva õppe populaarsuse ning kutsehariduse kaasava ja sotsiaalse funktsiooni tulemusel on kutseõppeasutuse õpilaskond muutunud ning erineva tausta ja võimekusega õppijate professionaalse arengu toetamine esitab kutsepedagoogikale mitmesuguseid väljakutseid. Doktoritöö keskseks uurimisküsimuseks on, milliseid väljakutseid esitab muutunud

õpilaskond kutsepedagoogikale? Uurimuses püütakse leida vastuseid järgmistele konkreetsetele küsimustele: Kuidas on muutunud kutseõppeasutuse õpilaskond viimastel aastakümnetel staažikate kutseõpetajate hinnangul? Millised on kutseõppeasutuse õpilaste õpikogemused ja millised tegurid neid õpikogemusi mõjutavad? Milline on kutseõppeasutuse õpilaskonna õpikogemustes peegelduv kutsepedagoogiline tegelikkus?

Sihtrühm: Õpilaskonna muutuste kaardistamisel on uuritavaks sihtrühmaks kutseõppeasutuste õpetajad. Kutseõppijate õpikogemuste uurimisel moodustavad uuritava sihtrühma kutseõppeasutustes erinevatel õppetasemetel, kutseõppeliikides, erialadel ja õppevormides õppijad.

Metoodika: Uurimuses kasutatakse kombineeritud uurimisstrateegiat. Õpilaskonna muutuste väljaselgitamiseks kogutakse andmeid kutseõpetajatelt, õpikogemuste uurimisel kutseõppijatelt ankeetküsitluse ja intervjuude kaudu. Intervjueerimisel rakendatakse fenomenoloogilist lähenemist tuginedes intervjueeritavate kogemustele. Kvalitatiivseid andmeid analüüstitakse intervjuutekstide sisuanalüüsil kodeerimise ja kategooriate loomise kaudu ning kvantitatiivsete andmete analüüsil kasutatakse kirjeldavat statistikat, aritmeetilist keskmist, tunnuste sagedusjaotusi ja korrelatsioonianalüüsi.

Oodatav väljund: Muutunud õpilaskonna õpikogemustes peegelduvast kutsepedagoogilisest tegelikkusest lähtuvalt on teadvustatud väljakutsed kutsepedagoogikale ning esitatud on võimalusi kutseõppija professionaalse arengu toetamiseks kutseõppes.

Ilmunud publikatsioonid:

[Meidi Sirk; Reeli Liivik; Krista Loogma \(2016\). Changes in the Professionalism of Vocational Teachers as Viewed Through the Experiences of Long-Serving Vocational Teachers in Estonia. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 8 \(13\), 1–26. 10.1186/s40461-016-0039-7.](#)

[Liivik, Reeli; Sirk, Meidi \(2015\). Muutused kutseõppeasutuste õpilaskonnas ja nende mõju kutseõpetaja pedagoogilisele tegevusele. Tiiu Kuurme \(Toim.\). *Kasvatustegelikkuse ajakajalisi peegeldusi: valik kasvatusteaduslikke uurimusi* \(175–195\). Tallinn: Tallinna Ülikool.](#)

[Liivik, Reeli; Karmin, Lemmi; Janulaitiene, Nijole; Montvilaite, Sigita \(2013\). Vocational Education. In: Dr. Iveta Kestere, Dr. Aida Kruze, University of Latvia \(Ed.\). *History of Pedagogy and Educational Sciences in the Baltic Countries from 1940 to 1990: an Overview* \(70–84\). Riga, Latvia: SIA Izdevniecība RaKa. \(II\).](#)

Kristi Mets

Juhendajad: prof. Aino Ugaste ja dots. Inge Timoštšuk

Neoliberaalsed haridusreformide mõju õpetajate õppimiskogemusele ja professionaalsusele

Uurimistöö probleemküsimused

Kuidas tajuvad ja hindavad õpetajad neoliberalsete reformide kontekstis oma õppimiskogemusi ning kuidas kirjeldavad ja kogevad erineva ettevalmistusega õpetajad neoliberalsete muudatuste taustal oma professionalismi muutumist (arengut)?

Sihtrühm – keda uuritakse

Uurimistöö valimisse kuuluvad intervjuueerimise hetkel õpetajana töötavad eestikeelsete üldhariduskoolide õpetajad (alushariduse õpetajad, klassi- ja aineõpetajad), kes on läbinud BA või MA õppekavad ning kelle õpetaja tööle asumine toimus 1990 - 1995 aastatel.

Metoodika

Doktoritöö eesmärgi täitmiseks kasutatakse kombineeritud uuringustrateegiat: õppimiskogemuste uurimiseks kogutakse andmeid õpetajad intervjuerides ning neoliberaalsete haridusreformide mõjude analüüsimiseks ning mõistmiseks kasutatakse ankeetküsimustikku. Poolstruktureeritud intervjuudest andmete kogumisel on aluseks Etienne Wengeri sotsiaalse õppimise teooria kategooriad: õppimise tähendus, praktika kaudu õppimine, kogukonnas õppimine, kuuluvused (identiteedi) kaudu õppimine (Meaning - learning as experiencing; Practice - learning as doing; Community - learning as belonging; Identity - learning as becoming someone) (Wenger, 1998).

Oodatav väljund

Uurimuse tulemused aitavad mõtestada õpetajate professionalism (kellena õpetaja ennast sotsiaalselt tunnetab ning määratleb) ning professionaalsuse kujunemist (kuidas õpetaja oma igapäevases ametialases tegevuses toimib). Eesti kontekstis aitavad uurimuse järeldused toetada hariduspoliitika kujundamist, näiteks teaduspõhiste (research-based education) õppekavade koostamist õpetajakoolituses. Doktoritöö on seotud IUT teadusprojektiga „Õpetajate professionaalsuse ja professionalism muutuv kontekst“.

Ilmunud publikatsioonid

- Mets, Kristi; Timoštšuk, Inge; Ugaste, Aino (2015). The Impact of Neoliberal Educational Reforms on Teachers Learning Experiences. In: The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences EpSBS. Future Academy. 162–173.
- Mets, Kristi; Ugaste, Aino; Timoštšuk, Inge (2016). The reflection of neoliberal educational change on different teachers' learning experiences. In: INTED2016 Proceedings: Education and Development Conference Valencia (Spain). 7th - 9th of March, 2016. Ed. L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel Torres. IATED Academy, 871–877.

Aet Möllits

Juhendaja: Priit Reiska, kaasjuhendaja: Alberto Jose Cañas Collado

Mõistekaardi meetodi kasutamine interdistsiplinaarsuse suurendamiseks loodusainetes

Probleem uurimisküsimustena: Töö peamiseks eesmärgiks on välja selgitada mõistekaardi meetodi võimalused interdistsiplinaarsuse suurendamiseks loodusainete õppimisel ja õpetamisel.

Uurimisküsimused:

1. Kuidas aitab mõistekaardi meetodi kasutamine suurendada õpilaste interdistsiplinaarseid teadmisi loodusainetes?
2. Milliste õppijate puhul on mõistekaardi meetodi kasutamine kõige tulemuslikum?
3. Kuidas kasutada mõistekaardi meetodit loodusainete tundides, eesmärgiga tõsta ainetevahelist interdistsiplinaarsust?
4. Kuidas mõjutab mõistekaardi meetodi kasutamine loodusainete tundides õpilaste oskust kasutada õpitud teadmisi igapäevaeluliste situatsioonide lahendamisel?

Sihtrühm – keda uuritakse: Töö valimiks on ligi 1600 õpilast, kes koostasid 2500 mõistekaarti ja loodusteadusliku kirjaoskuse testi.

Metoodika

Minu doktoritöö üheks keskseks meetodiks on mõistekaardi meetod, mis võeti Joseph Novaku poolt esmakordselt kasutusele ligi 50 aastat tagasi. Novak'i välja töötatud mõistekaardi meetod põhineb David Ausubel'i mõtestatud õppimise teoorial, mille kohaselt: (1) õppimine leiab aset vaid siis, kui uued teadmised seostatakse juba olemasolevatega ühtesse loogilisse süsteemi. (2) varasema teabe ümberkorraldamine ning integratsioon uuega soodustab mõtestatud õppimist. Täna on selle meetodi kasutamine seoses IKT arenguga teinud kvalitatiivse hüppe. Tekkinud on täiesti uued võimalused selle meetodi rakendamiseks (hindamine, valmis mõistekaartide mudelid jm.). Mõistekaardi meetod pakub väga erinevaid võimalusi kooli õppeprotsessi rikastamiseks ning aitab õppijal paremini mõista loodusteaduslike mõistete keerukat struktuuri. Mõistekaardi meetodit saab kasutada nii õppeprotsessi toetamiseks kui ka selle tulemuse hindamiseks.

Oodatav väljund

- Eesti elukestva õppe strateegia 2020 eesmärkide saavutamisele kaasaaitamine, mis on seotud interdistsiplinaarsete teadmiste kasutamisega igapäevaelus.
- Uudsete lahenduste pakkumine õppeprotsessi hindamiseks. Töö ühe tulemusena on plaanis arendada hindamismeetodeid, mis võimaldaksid hinnata ka interdistsiplinaarseid teadmisi.
- Õpetajatele didaktiliste abivahendite loomine - mõistekaardi meetodil põhinevate interdistsiplinaarsete ülesannete väljatöötamine, mis aitavad õppekavas omandatud teadmisi siduda terviklikuks süsteemiks ja paremini igapäevaelus rakendada.

Ilmunud publikatsioonid

Reiska, Priit; Möllits, Aet; Rannikmäe, Miia (2016). Enhancing the Value of Active Learning programs for Students' Knowledge Acquisition by Using the Concept Mapping Method. In: Canas, A; Reiska, P; Novak, J. (Ed.). Innovating with Concept Mapping (83–97). Springer. (Communications in Computer and Information Science).

Reiska, Priit; Möllits, Aet (2016). Development of Student's Concept Maps through High School Biology Studies. In: Conference proceedings. New Perspectives in Science Education. 5th Conference Edition (76). Florence, Italy: LibreriaUniversitaria Edizioni.

Reiska, Priit; Soika, Katrin; Möllits, Aet; Rannikmäe, Miia; Soobard, Regina (2015). Using Concept Mapping method for assessing students' Scientific Literacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 177: Global Conference on Contemporary Issues in Education, Las Vegas, USA, 12-14 July 2014. 352–357.

Reiska, Priit; Möllits, Aet (2015). Assessing Students' Biology Knowledge with Concept Mapping during High School. ICERI2015 Proceedings. IATED Academy, 302–310.

Reiska, P.; Rannikmäe, M.; Soika, K.; Möllits, A.; Kask, K. (2014). CORRELATIONS BETWEEN STUDENTS' SCIENTIFIC LITERACY LEVELS AND CONCEPT MAPS. Proceedings of ICERI2014 Conference: ICERI2014 Conference 17th-19th November 2014, Seville, Spain. 1353–1360.

Evelyn Neudorf

Juhendaja: professor Aino Ugaste, kaasjuhendaja: professor Tero Autio

Koolieelse lasteasutuse õpetajate kogemused lasteasutuste õppekavade arendustöös ja hinnangud riiklikule õppekavale

Uurimisküsimused

- Milliseid kogemusi omandasid õpetajad koolieelse lasteasutuse õppekava koostamisel?
- Kuivõrd õpetajad on rahul koolieelsete lasteasutuse õppekavade arendusprotsessiga?
- Kui oluliseks õpetajad hindavad koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas olevaid eesmärgi ning kuidas hindavad enda oskust tegevuste leidmisel eesmärkide saavutamiseks?

Sihtrühm

Koolieelse lasteasutuse õpetajad

Metoodika

Empiirilise uuringu läbiviimisel kasutati kombineeritud uurimisviisi

- Intervjuud 32 koolieelse lasteasutuse õpetajaga
- Ankeet I, millele vastas 727 koolieelse lasteasutuse õpetajat
- Ankeet II, millele vastas 347 koolieelse lasteasutuse õpetajat

Uurimus on läbi viidud, andmed töödeldud ja osaliselt ka publitseeritud.

Oodatav väljund

Saadud uurimistulemuste põhjal saab koostada ja läbiviia õpetajakoolituse taseme- ja täiendõppes kursuseid, mis võimaldavad õpetajaks õppijal omandada teadmisi õppekava arendustööst, seostada praktikat teooriaga ning jagada sellealaseid kogemusi.

Uurimistöö toimub seostatult projektidega TA/7610 "Koolieelse lasteasutuse ja üldhariduskooli riiklike õppekavade teoreetiliste aluste analüüs ja nende rakendusväärtus osapoolte hinnangul (1.09.2010–30.09.2014)

Ilmunud publikatsioonid

Ugaste, A.; Tuul, M.; Mikser, R.; Neudorf, E.; Jürimäe, M. (2016). Koolieelse lasteasutuse õpetajate kui õppekava arendajate kogemused, ootused ja hinnangud. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, nr 4(1), 92–118.

Tuul, M.; Mikser, R.; Neudorf, E.; Ugaste, A. (2015). Estonian preschool teachers' aspirations for curricular autonomy – the gap between an ideal and professional practice. Early Child Development and Care, 185 (11-12), 1845–1861.

Elyna Nevski

Juhendajad: Dots Kristi Vinter; kaasjuhendaja Prof Andra Siibak

0-3-aastaste laste nutiseadmete kasutamine ja vanemlikud juhendamisstrateegiad

Doktoritöö keskendub Eesti lastevanemate digitaalse ekraanimeedia (nutiseadmed) kasutuse juhendamisele. Eelkõige on fookuses väikelapse (0-3 eluaastat) puutetundliku ekraani kasutamine. Töö põhiprobleemiks on see, et Eesti lapsevanemad soosivad digitaaltehnoogiliste vahendite kasutamist eelkooliealiste laste hulgas, rõhutades selle arendavat mõju ning imikute ja väikelastega seotud uuringuid seni Eestis tehtud ei ole, on lapsevanemate arvamuse uurimine oluline. Töö eesmärgiks on välja selgitada väikelaste meediamustrid ja lastevanemate juhendamisstrateegiad puutetundliku ekraaniga. Uurimisobjektideks on väikelapse ja tema pere digitaalne kirjaoskus ja digitaalse meedia sotsiaalne vahendamine. Töö empiiriline uurimus põhineb kahel uurimusel, mis tuginevad kvantitatiivsel ankeetküsitlusel (veebipõhine ankeet) ning kvalitatiivsetele vaatlustele ja intervjuudele (etnograafiline juhtumiuuring).

Uurimisküsimused:

1. Milline roll on puutetundlikul ekraanil Eesti peredes, kus lapsed alla 3 eluaasta?
2. Kuidas väikelapsed kasutavad puutetundlikke ekraane oma igapäevaelus?
3. Millised on lastevanemate hoiakud ja arusaamad puutetundliku ekraani

vajalikkusest väikelapse arengule?

4. Milliseid juhendamisstrateegiaid lapsevanemad laste puutetundliku ekraani

kasutamisel rakendavad?

5. Milline roll on vanematel õdedel-vendadel väikelaste meediatarbimisele?

Oodatav väljund:

Metoodilised soovitused, mudelid kaasaegseid ekraane kaasava õppimise

efektiivsemaks muutmiseks. Sisuloojatele soovitused võimalikult sihtrühma arengu

eripärasid arvestava sisu loomiseks.

Ilmunud publikatsioonid

Klass Aasta Publikatsioon

1.2 Mediation practices of parents and older siblings in guiding toddlers' touchscreen technology use: an ethnographic case study. Media Education: Studi, Ricerche, Buone Pratiche. Ilmumas.

1.1 2016 Nevski, Elyna, Siibak, Andra (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3 year olds' digital play with smart devices: Estonian parents' attitudes and practices. Early Years: An International Research Journal, 1–15, 10.1080/09575146.2016.1161601.

1.2 2015 Nevski, Elyna; Vinter, Kristi (2015). Lapsevanemate hinnangud juhendamisstrateegiatele puutetundliku ekraani kasutamisel väikelapseas. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 3 (2), 54–78.

Anne-Mai Näkk

Juhendaja: PhD Inge Timoštšuk, kaasjuhendaja: professor Ivor Goodson

Õpetaja eluloo seos õpetamistegevuste ja õpilaste õppimisele pühendumisega

(The relationships between teachers' professional life histories, teaching practices and students' learning engagement)

Uurimistöö probleemküsimused

- Kuidas üldhariduskooli õpetajad kirjeldavad, mõistavad ja kogevad oma professionaalset elulugu?
- Millised individuaalsed ja sotsiaalsed kogemused mõjutavad õpetajate professionaalsust kõige enam?

- Milline seos on õpetajate professionaalsel elulool õpetamistegevustega tunnis sh õpilaste autonoomia toetamisega ja struktureeritud õpetamisega?
- Kuidas mõjutavad õpetajate tunnitegevused õpilaste õppimisele pühendumist pikema aja jooksul?

Uurimistöö sihtrühm: Üldhariduskoolide 1.-4. klasside klassiõpetajad ja nende õpilased.

Metoodika

- Üldvalimi küsitluse kaudu õpetajate hinnangute välja selgitamine enda tunnitegevuste kohta.
- Narratiiv-intervjuud eesmärgistatud valimi õpetajatega.
- Eesmärgistatud valimi õpetajate tundide vaatlus ja nende õpilaste enesehinnangu küsitlus ning intervjuud.

Oodatav väljund

- Vastavalt tulemustele saab teha täiendusi õpetajate esmaõppes ja kavandada konkreetsetele sihtrühmadele suunatud täiendõpet.
- Tulemused võivad anda teavet õpetaja arengu ajaloolise konteksti kohta ja kuna Eesti on hiljuti läbinud kiired sotsiaalsed muutused, võivad tulemused olla väärtuslikud rahvusvahelisele õpetajahariduse kogukonnale, kellel enamasti selline kogemus puudub.

Ilmunud publikatsioonid

Näkk, A.-M. & Timoštšuk, I. (2015). Primary Teachers' Instructional Behavior as Related to Learning Engagement and Homework Practices. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. (Vol 6, pp. 204-213).

Näkk, A.-M. & Timoštšuk, I. (2016). Relationship between teachers' classroom practices and learning engagement in primary school. In: L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel Torres Ed. L. Gómez Chova, A. López Martínez, I. Candel Torres. IATED Academy: IATED Academy, 6596–6602.

Uurimistöö toimub projektide „Õpetajate professionaalsuse ja professionalismiga muutuv kontekst“ ja „I kooliastme õpetajate õpetamispraktikate seosed õpilaste õpitulemustega ja õpimotivatsiooniga“ raames.

Tiina Peterson

Juhendaja: Marika Veisson, kaasjuhendaja Eeva Hujala

Koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalsus Euroopa Liidu kontekstis

Probleem uurimisküsimustena

Millised tegurid mõjutavad Eesti lasteasutuste õpetajate professionaalsust Euroopa Liidu kontekstis?

Millised on Eesti, Soome, Rootsi, Ungari lasteasutuste õpetajate ja direktorite hinnangud koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalsusele?

Kuidas hindavad Eesti, Soome, Rootsi juhid ja õpetajad eestvedamise mõju õpetaja professionaalsele?

Milline on Eesti koolieelsete lasteasutuste õpetajate professionaalsus Euroopa Liidu kontekstis?

Sihtrühm

Koolieelse lasteasutuse õpetajad ja juhid

Metoodika

Eesti, Soome, Rootsi ja Ungari koolieelsete lasteasutuste juhtide ja õpetajate struktureeritud küsitlus

Kvantitatiivne sagedusanalüüs, keskmiste võrdlemine

SPSS 14.0, ANOVA programm

Eesti, Soome ja Rootsi koolieelsete lasteasutuste juhtide ja õpetajate fookusgrupi intervjuu, kvalitatiivne kontentanalüüs

Meta-analüüs

Oodatav väljund

Koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalse arengu mudel

Ilmunud publikatsioonid

Peterson, T. (2014). Alusharidus võrrelduna teiste Euroopa liidu riikide näitajatega. In Haridus- ja Teadusministeerium (Eds.), Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2013/2014. õppeaastal. Tartu.

Peterson, T., Tuul, M. & Veisson, M. (2013). Koolieelse lasteasutuse õpetaja professionaalsus. In E. Krull, Ä. Leijen, M. Lepik, J. Mikk, L. Talts and T. Õun. (Eds.), Õpetajate professionaalne areng ja selle toetamine, 309 – 329. Tartu: University of Tartu Press.

Peterson, T., Veisson, M., Hujala, E., Härkönen, U., Sandberg, A., Johansson, I. & Kovacsne Bakosi, E. (2016). Professionalism of Preschool Teachers in Estonia, Sweden, Finland and Hungary. European Early Childhood Education Research Journal 24 (3), 136–156.

Peterson, T., Veisson, M., Hujala, E., Sandberg, A. & Johansson, I. (2014). The Influence of Leadership on the Professionalism of Preschool Teachers in Estonia, Sweden and Finland. In A. Liimets and M. Veisson (Eds.), *Teachers and Youth in Educational Reality*, 119 - 142. Peter Lang Verlag.

Ruta Petkute

Juhendaja Prof Ivor Goodson; kaasjuhendaja prof Tero Autio

The question of knowledge within the Bologna competence-based university curriculum modernisation

The thesis addresses a possible tension between the Bologna-initiated university curriculum modernisation as based on the competence-framework and the ‘traditional’ disciplinary knowledge basis of the university curriculum with important implications for the role of universities. In the light of the European higher education curriculum modernisation associated with the Bologna process, universities are urged to replace the notion of knowledge with the notion of competence as the main educational category and organising principle of the university curriculum to meet outer pragmatic socio-economic exigencies. However, despite the broad policy support of this curriculum reconfiguration, an increasing number of authors draws attention that it may open up some significant educational threats. It is argued that the standardised competence type curriculum reconfiguration may neglect the inner logics of diverse disciplines and undermine disciplinary theoretical knowledge, as well as university teacher’s professional judgement on curriculum decisions within their respective disciplines. Thus, the research seeks to **question** how the competence based curriculum reconfiguration affect universities and the conceptualisation of the university curriculum knowledge? **Methodologically**, the research takes a qualitative research design. The thesis is approached from several perspectives, namely, theoretical approaches, higher education policy, formal curricula documentation and academics’ points of views. **The empirical study** serves a multiple-case study to explore and compare the way university academics across four contrasting disciplinary contexts conceptualise the goals for their taught curricula as well as the way they make sense of the Bologna competence based curriculum reconfiguration. Empirically, the study is situated in Lithuania, one of the EU member states. The method of data collection is a semi-structured interviews. **The target group** of the study is university academics (including senior academics who hold administrative positions) from four disciplinary contexts, namely, Physics, Engineering, Journalism and History. **The expected**

outcomes of the research are the following: revealing the possible contrasts between the policy rhetoric on the competence agenda and the way it is taken up at the official university curriculum level, as well as perceived and actually implemented by the university staff in reality; illuminating some important discipline-specific differences in the way the competence-based curriculum modernization is taken up across different disciplinary contexts; providing theoretically and empirically informed explanations for the current fragmented adoption and divided perceptions of the competence framework by university academics.

Issued publications: Petkutė, Rūta. “The Changing Conception of the University Curriculum Knowledge in the European Higher Education Area: from Knowledge to Competence?”. *Coactivity: Philology, Educology* 2016, 24(1): 23–31.

DOI <http://dx.doi.org/10.3846/cpe.2016.287>

Milvi Martina Piir

Juhendaja: dots. Tiiu Kuurme

Ajalookasvatus: ajataju, väärtused, metodoloogia

Probleem uurimisküsimusena:

Ajaloo õpetamise ja õppimise (laiemalt. ajaloo presenteerimise ja populariseerimise) kui inimese humaniseerumisprotsessi ühe osa kriitiline, subjektiivse ajataju iseärasustele toetuv ja väärtuskasvatustlikku konteksti arvestav analüüs.

Sihtrühm - keda uuritakse:

--- (küsitud kujul puudub)

Metoodika:

Tulenevalt teoretiseerivast teemapüstitusest kasutatakse töös peamiselt mitteempiirilisi ja kvalitatiivseid meetodeid, kus uute teadmiste loomise vaheniks on asjassepuutuvate tekstide kriitilisest lugemisest lähtuv analüüs ja loogiline järeldamine. Erinevate meetodite (probleemide tõstatamine, analüüsimine ja tõlgendamine, seoste leidmine, järeldamine, lahenduste pakkumine, üldistamine, sünteesimine ja põhjendamine) kasutamine lähtub uurija mõtlemisest, sõltudes tema lähenemisenurgast ja teoreetilisest orientatsioonist.

Oodatav väljund:

Töö eesmärgiks on töötada välja terviklik ajalookasvatuse kontseptsioon ning visandada vastava väärtuspõhise metodoloogia põhijooned.

Ilmunud publikatsioonid:

Piir, Milvi Martina (2012). Fiction and Imagination in History Education. Creativity and Human Development, ii–ii.

Piir, Milvi Martina (2012). Eestlane ja tema ajalugu: noorema põlvkonna ambivalentsid. . Forseliuse Sõnumid (20–23). Tartu: Forseliuse Selts.

Tilk, Maria; Piir, Milvi Martina (2012). Väärtuskasvatusest sotsiaalainetes. . Sotsiaallained. Gümnaasiumi valdkonnaraamat. Juhendmaterjal gümnaasiumi õpetajale (i–ii). Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.

Piir, Milvi Martina (2010). Sooperspektiiv ajalooõpikutes: metodoloogilisi tähelepanekuid. Ariadne Lõng: nais- ja meesuurungute ajakiri, 1/2, 142–149.

Stella Polikarpus

**Juhendaja: Timo Tobias Ley (PhD, õpianalüütika ja haridusinnovatsiooni professor),
kaasjuhendaja: Katrin Poom-Valickis (PhD, ülddidaktika dotsent)**

Situatsiooni teadlikkuse ja probleemilahendus oskuse hindamine virtuaal simulatsioonis

(Assessing situation awareness and problem solving skills in virtual simulation)

Virtuaalsimulatsiooni kasutamine päästeteenistujate väljaõppes on viimastel aastatel muutunud populaarseks, kuid situatsiooni teadlikkuse ja probleemilahendus oskuste hindamine sellistes keskkondades on endiselt väljakutse.

Uurimistöö probleemküsimused:

- Millised on päästemeeskonna juhile vajalikud probleemilahendus oskused keerukate probleemide lahendamisel ja milliseid neist saab hinnata virtuaalsimulatsiooni kasutades?
- Milline on usaldusväärne ja valiidne hindamisinstrument, et hinnata päästemeeskonna juhtide probleemilahendus oskust?
- Kuidas andmeid, mida kogutakse hindamise käigus saab kasutada päästeteenistujate hindamise, refleksiooni ja väljaõppe parendamiseks?

Uurimistöö sihtrühmaks on päästemeeskonna juhid Eestis. Uuring on osa päästemeeskonna juhtide kutsekvalifikatsiooni hindamisest ja meeskonnavanemate ning rühmapealike atesteerimise protsessist.

Situatsiooni teadlikkuse ja probleemilahenduse oskuse hindamiseks on vaja uurida situatsiooni teadlikkuse ja probleemilahenduse oskuse olemust, kaardistada päästemeeskonna juhi kompetentsid ja töötada välja nende kompetentside mõõtmiseks tööriistad. Kuna 2016 aastast alustas Sisekaitseakadeemia päästemeeskonnajuhtide hindamisel operatiivtööde tulemusliku juhtimise meetodika rakendamist XVR kriisisimulatsiooni tarkvara kasutades on uuringu läbiviimiseks sobilikuks uurimismeetodiks rakendust loov disain- või arendusuuring.

Uurimistöö toimub seostatult projektiga *CEITER*.

Oodatavad uuringu tulemused

- Päästemeeskonna juhi kutsekompetentside kaardistus.
- Hindamisinstrumenti loomine, mis on praktiline, usaldusväärne ja valideeritud juhtimises probleemilahenduse oskuse hindamiseks.
- Hindamismeetod, mis on üldistatav ja kasutatav ka teistele treeningsimulaatoritele peale XVR kriisisimulatsiooni tarkvara.

Uurimistöö tulemusel on võimalik parendada päästemeeskonna juhtide kutsestandardit, väljaõpet ja Päästeameti pakutavate päästeteenuste kvaliteeti läbi tulemuslikuma juhtimistegevuse.

Kristjan Puusild

Juhendaja: Prof Airi Liimets

Individuatsiooni väli ja põhikonfiguratsioonid inimese autopoietilises elus ning fiktsionaalsel eluteekonnal

Probleem: Kuidas kaardistada individuatsiooniprotsessi lähtuvalt psühhoanalüütilistest põhimõistetest ja arengukontseptsioonidest?

Töö käsitleb olemasolevaid psühhoanalüütilisi võtmemõisteid ja arengukäsitlusi, et sünteesida terviklik, koolkondi ühendav individuatsiooni kaart. Kaart on üles ehitatud arhetüüpide süsteemile, psüühikat konstitueerivatele teljestikule, millest looduv individuatsiooniprotsessi kirjeldus sisaldab uudseid tsükleid ja nende faaside kirjeldusi. Kaart loob võimaluse tähistada nii välja psüühikas, millel individuatsioon aset leiab, fikseerida arengu kvalitatiivsete muutuste potentsiaalsed punktid, joonistades välja ka põhikonfiguratsioonid. Töö arutleb ka selle üle, millisel määral on inimesel võimalik ise oma individuatsiooni juhtida ning mis on takistuseks sellel teel.

Sihtrühm: puudub

Metoodika: filosoofiline analüüs

Väljund: psühhoanalüütilisi koolkondi ühendava psüühika arengut käsitleva teooria loomine

Ilmunud publikatsioonid: puuduvad

Eneli Põld

Juhendajad: dotsent Tiiu Kuurme ja spordibioloog, dotsent Kristjan Port

Koolikohustuse täitmise mõjutegurite analüüs põhikooli vanema astme näitel

(Analysis of student absence from school and its impact factors in the example of Estonian middle schools)

Uurimistöö probleemküsimused:

- milline on puudumiste dünaamika, millised on puudumisi mõjutavad faktorid ja millised on puudumiste ettekäänded – põhjendused;
- kuidas mõjutab õppetööst kõrvale jäämine õppeedukust, ja kuidas töötab pakutav (õpi)abi;
- kuivõrd tunnetavad õpilased ja lapsevanemad hariduses ilmnevaid ebavõrdsus- ja ebaõiglus ilminguid;
- kas ja millised on eesti- ja vene õppekeele koolide õpilaste erisused uuritavas valdkonnas.

Uurimistöö põhisihtgrupp on III kooliastme õpilased. Uurimuse toetamiseks on uuringusse kaasatud õpetajad ja lapsevanemad ning kooli juhtkond.

Töö on empiiriline ja koosneb kolmest osast – eKooli andmebaas, ankeet-küsitlused, fookusintervjuud.

Töö kontseptsioon põhineb lapsekesksel käsitlusel (Child Centered Theory), mida toetavad kolm alateooriat:

- Kooliheaolu, sealhulgas õpilaste, õpetajate heaolu ning vanemate rahulolu;
- Hariduslik võrdsus, sealhulgas klassi ja kooli sisene, koolide vaheline ja koolist väljaspool
- Holism, hõlmates last, kodu, kooli, ühiskonda tervikuna

Uurimistöö probleem keskendub põhikooli vanema astme õpilaste koolist puudumisele ja seoses sellega puudulikule õppekava täitmisele.

Senised meetmed koolikohustuse täitmiseks ei täida seatud eesmärgi - lapsevanemad ei ole piisavalt motiveeritud koolikohustuse jälgimisel. Puudub sisuline faktoloogia – millal ja miks laps puudub, puuduvad efektiivsed mõjutusvahendid.

Oodatavad tulemused

- kirjeldatud õppekava täitmise statistilised näitajad eKooli e-päevikus registreeritud õppetööst puudumiste kaudu
- kaardistatud puudumiste põhjused (ülevaade millal, mis ainet ja miks lapsed puuduvad)
- võimalikud stsenaariumid puudumiste vähendamiseks.

Ilmunud publikatsioonid:

Põld, E. (2015). Kooliheaolu ja koolimeeldivust mõjutavad positiivsed ja negatiivsed tegurid. Tiiu Kuurme (Toim.). Kasvatustegelikkuse ajakajalisi peegeldusi (97–121). Tallinn: AS Pakett.

Põld, E. (2015). Kas lapsele koolis meeldib, sõltub õpetajast. Õpetajate Leht, 04.detsember

Kateryn Rannu

Juhendajad: Katrin Poom-Valickis (ülldidaktika dotsent, Tallinna Ülikool, Haridusteaduste insituut), Aleksandra Ljalikova (prantsuse keele didaktika dotsent, Tallinna Ülikool, Humanitaarteaduste Instituut)

Osalise venekeelse õppega koolide õpetajate uskumused ning pädevused ning nende mõju LAK-õppe meetodite rakendamisele õpetamispraktikas

(Estonian Russian-Speaking Schools' Teachers' Beliefs and Competencies and Their Impact on Their Teaching Practice Regarding CLIL Method Implementation)

Keskne uurimisküsimus:

Eesti gümnaasiumi riiklik õppekava (2011) sätestab, et Eesti vene õppekeelega koolide gümnaasiumiõpilased õpivad 60% ulatuses aineid eesti keeles. Lõiming, olgu siis keele ja aineõppe või erinevate ainete õpe, eeldab tõhusat koostööd seotud osapoolte vahel (Genesee, Mehisto 2015, Garcia 2016).

Rahvusvahelised (TALIS, 2013) ning ka riiklikud uuringud (Kello, Masso 2010, Metslang jt 2013) on välja toonud, et Eesti õpetajad ei väärtusta koostööd kolleegidega igapäevase õpetamispraktika ja igapäevaelu tasakaalu mõjutajana. Uurimistöö eesmärgiks on mõista:

- milliseid samme on koolides astunud lõimitud aine- ja keeleõppe tõhusaks rakendamiseks;
- milline on kaasava juhtimise ja LAK-õpet puudutavate hoiakute kujunemise vaheline seos;
- millised on olnud olulisemad tegurid õpetajate hoiakute kujunemisel nende professionaalse arengu kontekstis.

Uurimistöö sihtrühmaks on vene õppekeelega koolides nii eesti kui vene keeles õpetavaid õpetajad.

Metoodika: uurimistöö raames kasutatakse kombineeritud uurimismeetodeid (mixed methods).

Doktoritöö koosneb neljast etapist. Esimeses etapis (2014-2016) viidi läbi põhjalik dokumendianalüüs, millega kaardistati eestikeelsele õppele üleminekuga seonduvad ajaloolised sündmused ning ühiskondlikud protsessid. Uuriti aruandeid, riiklikke haridust reguleerivaid dokumente ja meediakajastust.

2016.a kevadel viidi läbi esimene pilootuuring, uuriti õpetajate hoiakuid LAK-õppesse ning riiklikus õppekavas välja toodud nõudmistesse ning nende seost õpetajate psühholoogiliste baasvajadustega (Basic Need Satisfaction and Need Frustration). 2016 aasta lõpus viiakse läbi veebipõhine ankeetküsitlus eesti vene õppekeele koolides.

2016/17 toimuvad esimesed narratiivintervjuud

2017.a viiakse läbi poolstruktureeritud intervjuud, mille sisendiks on dokumendianalüüs, õpetajate narratiivintervjuude esimese vooru ning ankeetküsitluse analüüs.

Oodatav väljund: töö eeldatavaks panuseks on välja pakkuda strateegiline koostöövõrgustiku mudel, mis toetaks lõimitud aine- ja keeleõppe põhimõtete rakendamist koolides.

Publikatsioonid:

Rannu, Kateryn (2015). The reflection on cultural competency in Estonian national curricula for upper secondary school. Curriculum Studies: Policies, Perspectives and Practices. Ed. Carlinda Leite. Ana Mouraz & Preciosa Fernandes. Porto, Portugal: CIIE - Centro de Investigação e Intervenção Educativas, 81–93.

Rannu, Kateryn (forthcoming). Estonian Experience of Content- and Language-Integrated Learning Method Implementation: Diverging Practices, New Challenges. Title: ICERI2016 Proceedings, ISBN: Soon available

Marika Ratnik

Juhendaja: Dots Eha Rüütel

Kooliõpilase subjektiivset heaolu mõjutavad koolikeskkonna ja personaalsed tegurid

Doktoritöö lähtepositsiooniks on varasematele teemakohastele teadusartiklitele tuginev teoreetiline mudel kooliõpilase heaolu mõjutavatest teguritest. Uurimistöö keskendub koolikeskkonna ja personaalsetele teguritele, mis mõjutavad kooliõpilase subjektiivset heaolu. Hubener, Suldo ja Gilman (2006) on juhtinud tähelepanu, et suurem enamus noorukite subjektiivse heaolu uuringuid on keskendunud väljaspool koolikeskkonda teguritele nagu peresuhted, eakaaslased, personaalsed tegurid. Viimastel aastatel on ilmunud mitmeid

uuringuid, mis keskenduvad ka erinevatele kooliga seotud teguritele subjektiivse heaolu mõjutajatena (Valickiene, Gabrialaviciute, 2015).

Diener (1984) on defineerinud subjektiivset heaolu kui multidimensionaalset konstrukti, mis sisaldab nii positiivseid (rõõm) kui negatiivseid (viha, kurbus) afekte ja üldist kognitiivset hinnangut oma elule üldiselt (üldine eluga rahulolu) ja/või spetsiifilistele valdkondadele nagu koolikeskkond, peresuhted. Subjektiivse heaolu seostub laste õnnelikkusega, tõhusama igapäevaste ülesannete tätmisega ja erinevates elusituatsioonides toimetulekuga (Diener, Suh, Lucas ja Smith, 1999). Engels, Aelterman, Van Petegem ja Schepens (2004) näevad kooliõpilase heaolu kui positiivset emotsionaalset seisundit, mis tuleneb harmoonilisest suhtest spetsiifiliste kontekstuaalsete tegurite ning personaalsete vajaduste ja ootuste vahel. Noble, McGrath, Wyatt, Carbines ja Robb (2008) seostavad kooliõpilase heaolu valdavalt positiivsete tunnete ja hoiakutega; prosotsiaalse käitumisega kaasõpilaste ning õpetajate suhtes; isiksusliku tugevusega; optimistliku minakontseptsiooniga ning õppimiskogemustega rahuloluga.

Rahvusvahelise kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu (Currie, Zanotti, Morgan, Currie, Looze, Roberts, Samdal, Smith ja Barnekow, 2012) milles osalesid Euroopa riigid, Põhja-Ameerika ja Israel, 2005/2006 aasta ja 2009/2010 aasta tulemustest nähtub, et Eesti kooliõpilaste eluga rahulolu tõusis neil aastatel: 11-13-aastaste laste hulgas 14-15 kohalt 10. kohale ja 15-aastaste laste hulgas 8. kohale. 2013/2014 aasta rahvusvahelise kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu (Inchley, Currie, Young, Samdal, Torsheim, Augustson, Mathison, Aleman-Diaz, Molcho, Wbere, Barnekov, 2016) tulemustes, kus osales 42 riiki ja võrreldi kolme vanuseastet paigutus Eesti 11 aastaste laste osas 15 kohale, mis näitab eluga rahulolu näitaja langust; 13 aastaste laste osas 42 riigi võrdluses 7 kohale, mis on tõus võrreldes varasema 11-13 aastaste laste 10 positsiooni. 15 aastaste laste osas on aga 2009/2010 aasta 8 kohalt liigutud jällegi 17 kohale. Siiski jäi kõikides vanuserühmades kõrge eluga rahuoluga õpilaste määr 78-91% vahele. Seyle uuringust (Lumiste, 2011), kus küsitleti 19 Tallinna üldhariduskooli 14-15-aastaseid õpilasi (n = 1038) nende vaimse tervise ning tervise- ja riskikäitumise osas, selgus, et 88% vastajatest hindas oma heaolu taset kõrgeks. Lähtuvalt sellest, et hinnang subjektiivsele heaolule sisaldab ka eluga rahulolu aspekti on eespool nimetatud uuringute tulemused Eesti kooliõpilaste eluga rahulolu ja subjektiivse heaolu hinnangu osas kooskõlas.

Huvitav aspekt on aga see, et Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu 2009/2010 (Aasvee ja Minossenko, 2011) tulemustest lähtuvalt oli 11-15 aastaste õpilaste hulgas (n= 4183) 9,6 %

neid kellele väga meeldis koolis käia; 46% neid kellele koolis käimine pigem meeldis; 33,9 % koolis käimine pigem ei meeldinud ja 10,5% üldse ei meeldinud koolis käimine. Rahvusvahelises võrdluses (Currie, et al, 2012) kasutatakse indikaatorina kooliskäimist väga meeldivaks pidavate õpilaste osakaalu. Selle näitaja järgi meeldis Eesti ja Horvaatia õpilastele kõigis vanuserühmades kõige vähem koolis käia: 11 aastaste õpilaste puhul pidas kooliskäimist meeldivaks alla 20% õpilastest ning 13 ja 15 aastaste õpilaste puhul alla 10% õpilastest. 2013/2014 aastal läbiviidud Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu andmetest on näha, et 11-15 aastaste õpilaste hulgast (n= 4808) 10 % meeldis väga koolis käia; 52 % pigem meeldis koolis käia; 27,2 % pigem ei meeldinud koolis käia ja 10,6 % üldse ei meeldinud koolis käia. Märgata on langustendents kooliskäimist mitte-meeldivaks pidavate õpilaste osas. Rahvusvahelises võrdluses, kus kasutatakse indikaatorina kooliskäimist väga meeldivaks pidavate õpilaste osakaalu on Eesti 42 riigi hulgas 11 ja 13 aastaste õpilaste puhul viimasel ja 15 aastaste puhul eelviimasel positsioonil.

Eespool toodud tulemustest lähtuvalt, mis on seotud kooliõpilaste hinnanguga eluga rahulolule ja koolis käimise meeldivusele tõstatub küsimus just koolikeskkonna osas- mis ja kuidas koolikeskkonnas toetab subjektiivset heaolu.

Aasvee, K. & A. Minossenko (2011). Eesti Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. 2009/ 2010 õppeaasta. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A., Currie, D., Looze, M., Roberts, C., Samdal, O., Smith, O & Barnekov, V. (2012). Social determinants of health and well-being among young people. Health behaviour in school-aged children (HBSC) study: International Report from the 2009/2010. Denmark: World Health Organization.

Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.

Huebner, E. S., Suldo, S. M., & Gilman, R. (2006). Life satisfaction. In G. G. Bear & K. M. Minke (Eds.), *Children's needs: Part III. Development, prevention, and intervention* (pp. 357–368). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: re-evaluating decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302.

Engels, N., Aelterman, J., Petegem, K.V., & Schepens A. (2004). Factors with influence the well-being of pupils in Flemish Secondary Schools. *Educational Studies*, 30, 127-144.

Noble, T., McGrath, H., Wyatt, T., Carbones, R. & Robb, E. (2008). *Scoping study into approaches to student wellbeing*. Australia: Australian Catholic University.

Lumiste, K. (2011). Seyle õpilaste ja õpetajate baasuuringu tulemused. Vaimne tervis ja riskikäitumine. Tallinn: Eesti-Rootsi Vaimse tervise ja Suitsidioloogia Instituut.

Lilian Reinmets

Juhendaja: prof Airi Liimets

Loovus – sisust tühjenenud fenomen ja konstrukt

Tegemist on puhtteoreetilise uurimusega, kus analüüsitakse erinevaid teooriaid ja lähenemisi loovusest ning nende baasil eristatakse probleemideringid, millede piires kerkinud küsimustele vastuste otsimine peegeldabki töös loovusest teoreetilise mõtlemise teed.

Uurimisküsimused:

Millest me räägime, kui me räägime loovusest? Mida loovuse all mõista ning mille läbi saaksime ja võiksime seda piiritleda? Milline võiks olla loovuse soodustamiseks sobiv keskkond? Millised on loovuse seosed õppimise ja koolikontekstiga? Kuidas saaksime koolikeskkonnas toetada laste loovuse avaldumist? Kas ja mida saab inimene ise ära teha enda loovuse arendamiseks? Millised sotsiaalsed ja isiksuslikud aspektid loovust ja selle hindamist mõjutavad?

Antud töö võiks huvi pakkuda kõigile, keda huvitab enda ja/või teiste loovuse mõistmine ning selle arendamine, olenemata tegevusvaldkonnast. Töö pakub võimalusi loovuse piiritlemiseks ja lähtuvalt tulemustest on võimalik esile kutsuda muudatusi iseendas või mistahes välises keskkonnas, kus soovitakse kellegi loovust avardada.

Ilmunud publikatsioonid:

Reinmets, L., Liimets, A. (2009). Muusika põhimõistete tundmisest põhikooli ja gümnaasiumi õpilaste hulgas. Koostanud ja toimetanud Airi Liimets (Toim.). Muusikalise kontegelikkuse ühendused identiteedi ja diferentsiga (317–338). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.

Reinmets, L., Liimets, A. (2011). To what extent do Estonian students know basic terminology of music theory? In: Liimets, Airi; Mäesalu, Marit (Ed.). Music Inside and Outside the School (137–149). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften.

Reinmets, Lilian (2014). On Creativity in Relation to the Social Field. In: Liimets, Airi; Veisson, Marika (Ed.). Teachers and Youth in Educational Reality (163–182). Frankfurt am Main: Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften. (Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft; 27).

Reinmets, Lilian (2015). Probleeme loovuse kui fenomeni piiritlemisel. Kuurme, Tiiu (Toim.). Kasvatustegelikkuse ajakajalisi peegeldusi (23–43). Tallinn: Tallinna Ülikool.

Reinmets, Lilian (2015). The Construct of Creativity - Lost in Meanings? In: Veisson, Marika; Liimets, Airi; Kansanen, Pertti; Krull, Edgar (Ed.). Tradition and Innovation in Education (161–180). Frankfurt am Main, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Warszawa, Wien: Peter Lang Verlag. (Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft; 29).

Elina Reva

Juhendaja: Mari Karm PhD, Tartu Ülikool

Praktiku-õppejõu kutsealane identiteet

Probleem uurimisküsimustena:

Millisesena kirjeldavad ja mõistavad ennast praktikud-õppejõud?

Kuidas suhestuvad praktik-õppejõu kutsealane ja õppejõuidentiteet?

Sihtrühm: Uuritakse praktikuid, kes töötades oma kutsealal, on samal ajal ka kõrgkoolides õppejõud.

Metoodika:

Andmeid kogutakse struktureeritud intervjuudena, analüüsitakse kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Hinnatakse uuritavate eneserefleksiooni sügavust, mida analüüsitakse kutsealase eneseteadvuse kontekstis.

Oodatav väljund:

Mõista praktiku-õppejõu kutsealast identiteeti, selle eripärasid; selgitada praktiku-õppejõu kutsealase ja õppejõu identiteedi suhestumist; mõista ja avada praktiku-õppejõu võimalusi kõrgharidusõppes õpetamisel.

Ilmunud publikatsioonid:

1.2 Reva, E., Karm, M., Lepp, L., Remmik, M. (2014). Praktikute-õppejõudude õpetamisarusaamad rakenduskõrgkoolis. Eesti Haridusteaduste Ajakiri, 2 (2), 116–147.

1.2. Haamer, A.; Lepp, L.; Reva, E. (2012). The dynamics of professional identity of university teachers: reflecting on the ideal university teacher. Studies for the Learning Society, 2, 110–120, v10240-012-0010-5.

3.1. Lepp, L.; Remmik, M.; Reva, E. (2012). Awareness of the Reflection Process among Teachers from Two Estonian Counties. In: Mikk, J.; Luik, P.; Veisson, M. (Ed.). Lifelong Learning and Teacher Development (24–38). Peter Lang Verlag. (Estonian Studies in

Education).

Vadim Rõuk

Juhendaja: Vanemteadur Rain Mikser, TLÜ Haridusteaduste Instituut.

1987-1996 Eesti üldhariduskooli riiklike õppekavade arendamise kogemus ja põhikooli riikliku õppekava rakendamine arendajate hinnangul.

Probleem uurimisküsimustena: Missugused tegurid iseloomustasid õppekavaarendust alates 1987. aastast ja mil viisil seda ametiasutustes (institutsioonides) arendati? Mil määral 1987. aastal alustatud haridusuuendused ning protsessid kajastusid esimeses valitsuse poolt 1996. aastal heakskiidetud riikliku õppekava versioonis? Kuidas hindavad nimetatud uuenduste kulgu protsessis osalenud õppekavaarendajad ja haridusametnikud?

Sihtrühm – keda uuritakse: Õppekavaarendajad ja haridusametnikud.

Metoodika: Kvalitatiivne empiiriline uuring. Ajalooline uurimus.

Oodatav väljund: Nõukogude aja lõpu ja taasiseseisvunud Eesti õppekavaajaloo kogemuse põhjal käesoleval hetkel oluliste üldhariduskooli õppekavaarenduse probleemide teadvustamine ja analüüsimine ning ettepanekute tegemine nende tõhusamaks lahendamiseks.

Ilmunud publikatsioonid: Erss, Maria; Mikser, Rain; Löfström, Erika; Ugaste, Aino; Rõuk, Vadim; Jaani, Juta (2014). Teachers' Views of Curriculum Policy: The Case of Estonia. *British Journal of Educational Studies*, 62 (4), 393–411. Klassifikatsioon: 1.1.

Rõuk, Vadim (2013). Curriculum History and Planning: Theoretical Framework and Some Guidelines about its Development in Estonia 1987 – 1996. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 31, 19–29. Klassifikatsioon: 1.2.

Rõuk, Vadim; van der Walt, Johannes L.; Wolhuter, Charl C (2017). The Science of Pedagogy in Soviet Estonia (1944-1991): Resilience in the Face of Adversity. *History of Education*, xxx (Publikatsioon esitatud, läbinud positiivse retsenseerimise, lõplik avaldamine otsustakse pärast paranduste sisse viimist ja artikli lõppversiooni esitamist ajakirjale). Klassifikatsioon: 1.1.

Pille Saar

Juhendaja: prof. Airi Liimets

Johannes Brahmsi klaverimuusika interpretatsiooni pedagoogilisi aspekte

Valdkond

2Ühiskonnateadused ja kultuur; 2.10.

Kasvatusteadused; CERCS
eriala : S270 Pedagoogika
ja didaktika

Uurimisküsimused Millised on enamlevinud tehnilised ning sisulised probleemid, mida kohtavad klaveripedagoogid õpetades J.Brahmsi klaverimuusikat?

Kas on olemas spetsiifilisi, J.Brahmsi klaverimuusikale ainuomaseid raskusi ning mängijalt eeldatavaid oskusi?

Uurimistöö sihtrühmaks on eesti klaveripedagoogid. Süvaintervjuude kaudu uuritakse eesti klaveriõpetajate kogemusi, kokkupuuteid, edulugusid ning ebaõnnestumisi J.Brahmsi klaveriteoste õpetamisel.

Oodatavad tulemused

- Kaardistada EMTA, TMKK, G.Otsa nim. Muusikakooli ning H.Elleri nim. Muusikakooli pedagoogide tegevus J.Brahmsi klaverimuusika õpetamisel.
- Saada tervikpilt ja võrrelda eesti klaveripedagoogide hetkeseisu, võimekust ning olukorda kes- ja kõrgema muusikaõppeasutuse lõikes
- Selgitada välja J.Brahmsi klaverimuusika osakaal ja tähtsus pianistiks kujunemisel Eesti näitel.

Helen Saareoja

Juhendaja: dots. Mari-Liis Kaldoja; kaasjuhendaja PhD Anneli Kolk

Sotsiaalse kommunikatsiooni häirega laste neuropsühholoogiliste mehhanismide ja sotsiaalse toimetuleku raskuste eripärad: diferentsiaaldiagnostikaks sobivate (digitehnooloogiliste) hindamisvahendite ja sekkumisviiside välja töötamine

Probleem ja uurimisküsimused:

Sotsiaalse taju ja keele pragmaatilise poole mõistmise raskustega laste arv suureneb pidevalt (Baird et al., 2006). Sellest tulenevalt suureneb ka vajadus sobivate, lapse arengutaset arvestavate, sotsiaalse kommunikatsiooni hindamisvahendite ja sekkumisstrateegiate järele.

Raskused suhtlustasandil võivad kaasneda väga erinevate diagnoosidega. Nii näiteks on spetsiifilise kõnearenguga lapsed hädas teiste inimeste emotsioonide, seisukohtade ja kavatsuste mõistmisega (Loukusa jt 2014) ning enam kui 1/3 epilepsiaga lastest esineb autismispektrihäirele iseloomulik suhtlusfunktsiooni omapära (kehv empaatiavõime, raskused suhtluspartneri seisukohtade ja eelistuste arvestamisega) (Clarke jt, 2004). Sama kinnitavad ka Eestis läbiviidud uuringud (Raud, Kaldoja, ja Kolk, 2015).

Suhtlussituatsioonile keskendumine, suhtluspartneri suhtlussignaalide järgimine ja pilgu suunamine tema näole, võimaldab tõlgendada suhtluspartneri emotsioone, kavatsusi ning on eduka sotsiaalse suhtlemise aluseks (Beauchamp & Anderson, 2010). Üha enam kasutatakse neuropsühholoogilistes uuringutes silmajälgimistehnoloogiat. See uudne, kasutaja jaoks

põnev ja mitteinvasiivne tehnoloogia võimaldab analüüsida pilgumustrit - nii saavad uurijad teada, millised stiimulid köidavad uuritavat kõige rohkem

Uurimustöö käigus otsitakse silmajälgimistehnoloogiat ning kognitiivseid ja kõne ning keele arengu teste kasutades vastust küsimustele:

- 1) Millised on sotsiaalse kommunikatsioonihäire alusmehhanismid erinevatel diagnostilistel gruppidel;
- 2) Millised meetodid on sotsiaalse kommunikatsioonihäire diagnoosimiseks sobivaimad;
- 3) Millised sekkumisviisid võiksid sotsiaalse kommunikatsioonihäire leevendamiseks kõige tõhusamad olla.

Sihtrühm: Sotsiaalse kommunikatsioonihäirega eelkooliealised lapsed

Metoodika: Erinevate neuroloogiliste diagnooside ja normarenguga laste sotsiaalse tajutäidesaatvate funktsioonide ja keelelis-pragmatiliste võimete profiili eripära täpsustamiseks kasutatakse uuringus kognitiivsete võimete, kõne ja keele arengu ning pragmaatika hindamise teste paralleelselt silmajälgimistehnoloogiaga.

Lisaks standardiseeritud testidele, kasutatakse suhtlemise eripära täpsustamiseks igapäevaseid suhtlussituatsioone kajastavaid videosid ning uuritakse, millisele konkreetsetele stiimulitele erinevad lapsed tähelepanu pööravad.

Oodatav väljund: Uurimistöö tulemusena on täpsustunud erinevate neuroloogiliste diagnooside ja sotsiaalse kommunikatsioonihäirega laste keele ja kõne ning kognitiivsete võimete profiilid ning välja on pakutud esmased lapse arengutaset arvestavad diagnoosispetsiifilised teaduspõhised sekkumisviisid.

Mare Sadam

Juhendaja: haridussotsioloogia professor Ivor F. Goodson, kaasjuhendaja: andragoogika professor Larissa Jõgi

Õpetajate väärtused seoses väärtustega ühiskonnas.

Uurimistöö probleemküsimused

- Kuidas on muutunud Eesti õpetajate väärtused arvestades murrangulisi muutusi ühikondlikes väärtustes meie lähiajaloos. Millised väärtused on muutunud ja millised on jäänud püsima.

Eesti lähiajaloos toimunud sündmused annavad haruldase võimaluse uurida, mil moel ühiskonna väärtuste vahetumine on olnud kogetav indiviidi tasandil ning kuidas on see mõjutanud väärtushinnanguid indiviidi tasemel. Ühelt poolt on koolilt alati eeldatud uue põlvkonna kujundamist ühiskonnas üldtunnustatud väärtuste kohaselt ning teisalt, isegi

teadlikult väärtuskasvatusega tegelemata ei ole õpetamine kunagi väärtusvaba. Õpetaja edastab oma väärtusi õpilastele oma eeskujuga, suhtlemise ja tööga.

Uurimistöö sihtrühmaks on gümnaasiumi loodusteaduste valdkonna õpetajad.

Oodatavad tulemused

- Saada parem arusaam sellest, millised väärtused muutuvad indiviidi tasandil koos väärtuste ümberhindamisega ühiskonnas, ning millised on jäänud püsima. Parema arusaama võimaldab teha oletusi selle kohta, kuidas arenevad asjad edaspidi.

Teadmine selle kohta, millised väärtused on muutunud ja millised on jäänud püsima ajaliselt järgnenud ühiskondlike väärtuste väljavahetumine tingimustes võib anda vihje, mis on püsiv üheksalt kõrvuti eksisteerivates erinevates väärtuspiltides, nii nagu see on tänapäeva pluralismi olukorras. Ka pidevate muutuste ja pluralismi tingimustes, on vaja õpetajaid väärtuskasvatuse tööks ette valmistada, andes neile kaasa teadmised nii sellest, kuidas väärtusi õpetada kui ka mida õpetada. Millistele väärtustele jääda kindlaks, ja millised käsitleda, kui ajutisi, ajas muutuvaid.

Laine Sepp

Juhendaja: prof Airi Liimets

Refleksioon autobiograafilise *Mina* arengust viiulimängu algõpetuse protsessis avastusõppe vormis

Uurimisküsimused:

Kuidas on õpetatud viiulimängu läbi aegade ja õpetatakse seda tänapäeval? Miks ma pole täielikult rahul traditsioonilise ainekeskse õpiprotsessiga? Kuidas ma juhin avastusõppe vormis viiulimängu õpiprotsessi? Milline on minu professionaalne areng pedagoogina avastusõppe rakendamisel? Kas avastusõppe rakendamine annab viiulimängu algõppes õpilastele kindlaid teadmisi ja oskusi kui traditsiooniline ainekeskne õpe?

Sihtrühm:

Autobiograafiline *Mina*, viiuliõpetajad, minu õpilased

Metoodika:

Kvalitatiivne uurimus minu autobiograafilise *Mina* arengust viiuliõpetajana.

Andmete kogumise meetodiks on isikliku päeviku vormis kirjalik refleksioon oma igapäevasest viiuliõpetaja tööst.

Andmete töötlemismeetodiks on päevikuteksti semantika fenomenograafiline analüüs.

Oodatav väljund:

Minu kui viiuliõpetaja oskuste täiustumine viiulimängu algõpetuse protsessis avastusõppe vormis, kogemuste jagamine teiste viiuliõpetajatega. Õpilastel kindlamate teadmiste ja mänguoskuste omandamine.

Ilmunud publikatsioonid:

[Sepp, Laine; Liimets, Airi \(2015\). The Violin Studies for Beginners - in a Traditional Way or ...? In: Veisson, Marika; Liimets, Airi; Kansanen, Pertti; Krull, Edgar \(Ed.\). Tradition and Innovation in Education \(135–160\). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften. \(Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft; 29\).](#)

Meidi Sirk

Juhendaja: prof Krista Loogma

Kutseõpetajate muutuv professionaalsus

Minu uurimistöö fookuses on kutseõpetaja professionaalsus ehk see aspekt kutseõpetajatöös, mis on seotud õpetaja töö individuaalsete aspektidega, nagu toimetuleku- ja õpetamisstrateegiad, aga ka teadmised, oskused, protseduurid, mida ta rakendab oma praktikas. Ühelt poolt on surve professionaalsuse kasvuks suur (kõrgemad standardid, mitmemõõtmelised muutused majanduses, tehnoloogias jm), teisalt aga on nii kutsehariduse kui ka (kutse)õpetaja ameti staatus ja positsioon meie ühiskonnas madal. Selline olukord võib tekitada kutseõpetaja ameti deprofessionaliseerumist nii, nagu see on täheldatav ka osade õpetajate puhul üldhariduses. Deprofessionaliseerumine võib avalduda näiteks kutseõpetajate madalas enesetõhususes, rahulolematuses ja/või muudes negatiivsetes hoiakutes oma töö suhtes.

Samas võib eeldada, et kutseõpetajate arusaamad oma professionaalsusest on erinevad (sh ka vastuolulised), sõltuvalt erinevatest töö- ja organisatsioonilistest tingimustest, milles nad töötavad. See eeldus annab võimaluse kutseõpetajaid grupeerida sarnaste tunnuste alusel klastritesse ja kirjeldada erinevat tüüpi professionaalsuse kujunemist kutseõpetajate seas. Kutseõpetajaskonna diferentseerumise selgitamine erinevate professionaalsuse näitajate alusel ongi doktoritöö esimene eesmärk.

Teiseks võib eeldada, et kutseõpetajad on rakendanud muutustega toimetulekuks erinevaid strateegiaid, sh õpetamisstrateegiaid. Nende selgitamine on doktoritöö teine eemärk.

Kolmandaks erineb kutseõpetaja töökontekst mitmes mõttes üldharidusõpetajate tööst.

Näiteks kutseõpetajaks kujunemise teed on mitmekesisemad, nad peavad tegema koostööd ettevõtetega jt. Nii on doktoritöö kolmandaks eesmärgiks kutseõpetajate ja üldharidusõpetajate professionaalsuse erinevuste ja sarnasuste selgitamine.

Töö eesmärkidest tulenevalt on uurimistöös püstitatud järgmine põhiprobleem: millised on olnud kutseõpetajate professionaalsuse muutused ajas?

Põhiprobleemist tulenevalt on uurimistöös püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Millised peamised faktorid (ajaloolis-kultuurilised, eluloolised, regulatiivsed jt) on mõjutanud kutseõpetajate professionaalsust Eestis?
2. Kuidas kutseõpetajad ise kogevad ja tõlgendavad muutusi oma töös, neile esitatud ootusi ja välist kontrolli?
3. Millised on kutseõpetajate muutustega toimetulekustrateegiad, sh õpetamisstrateegiad?
4. Milliseid sarnasusi ja erinevusi võib leida kutseõpetajate ja üldhariduskoolide õpetajate professionaalsuses?

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks ja eesmärkide saavutamiseks viiakse läbi empiiriline uurimus kasutades interpreteerivat kombineeritud uuringu disaini (Õunpuu, 2014), mis hõlmab üksteisest sõltuvat järjestikulist kvalitatiivset fenomenoloogilist lähenemist (Gribich, 2007, 84-89) ja kvantitatiivset läbilõikeuuringu strateegiat koos vastavate andmekogumise meetoditega. Kombineeritud uuringu disain valitakse seetõttu, et paremini mõista muutunud kutseõpetajate professionaalsuse tähendust, teha usaldusväärsemaid järeldusi ja võimalusel üldistusi. (Creswell, 2010; Cribich, 2007; Õunpuu 2014)

Uurimistöösse kaasatakse kõik kutseõpetajad. Kvalitatiivse uuringu valimiks on staažikad (tööstaaž vähemalt 20 aastat) kutseõpetajad. Küsitluse valim moodustatakse kõikidest töötavatest kutseõpetajatest, et oleks võimalik tulemusi üldistada.

Ilmunud artikkel:

Sirk, M., Liivik, R. Loogma, K. (2016). Changes in the professionalism of vocational teachers as viewed through the experiences of long-serving vocational teachers in Estonia. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 8:13. DOI 10.1186/s40461-016-0039-7

Allikad

Creswell, J. W. (2010). Mapping the developing landscape of mixed methods research. In *Sage Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. Tashakkori, A., Teddlie, C. (Ed.) Sage Publication. Pp 46 – 67.

Cribich, C. (2007). *Qualitative data analysis*. SAGE

Õunpuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu

Ülikool.

Pille Slabina

Juhendaja: professor Mati Heidmets

Muutunud õpikäsitus: teoreetilised alused ja hindamispõhimõtted

(New approaches to teaching and learning: theoretical conceptualisation and instruments of measurement)

Uurimisprobleem

Kogu maailmas on tekkinud olukord, kus ootused haridusele on muutunud, toimub eemaldumine traditsioonilisest koolimudelist. "Eesti elukestva õppe strateegia 2020" (2014) on Eesti hariduse peamise eesmärgina seadnud muutunud õpikäsituse juurutamise, mida defineeritakse järgmiselt: "Iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetav, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust arendav õpikäsitus on rakendatud kõigil haridustasemetel ja -liikides" (EÕS, 2014:4). Kuigi kõik viimase kümnendi õppekavad on rõhutanud õppijakesksust, üldpädevuste arendamist, õppeainete lõimingut ja eluliste aspektide sissetoomist, probleemipõhisust ja koostööd (EÕS, 2014:7), on tegelikud muutused koolipraktikas aga väga aeglased (Schleicher, 2015; Janssen, 2013). Muutuva õpikäsituse analüüs ja mõõtmine on globaalne väljakutse. Fullan (2013: 2) kutsub üles ülemaailmsele partnerlusele, et "uuendada hariduse ja õppimise eesmäärke, rõhutades oskusi, mis panevad aluse eluaegsele õppimisele, loovusele, koostöisele probleemilahendusele ning aitavad areneda tervel, õnnelikul indiviidil, kes panustab maailma parandamisse.

Maailmas räägitakse mitmetest haridust kujundavatest trendidest, mis tegelikkuses kirjeldavad erinevaid termineid kasutades muutuva õpikäsituse olemust – õppijakeskset lähenemist, mis arendab õppija pädevusi ja oskusi, et 21. sajandi tööturul hakkama saada (Trilling & Fadel, 2009; Dede, 2010; Bellanca & Brandt, 2010; Mackay, 2013; Brown, 2005; Reid & Green, 2009; Killen, 2012; Lumpkin, 2014; Margolis & Shawn Huggins, 2012; Applefield, Huber & Moallem, 2001; Forbes, 2003; Sterling, 2001; Mahmoudi jt, 2012; Fullan & Langworthy, 2014 jt).

Seetõttu on vajadus ümber mõtestada mustrid, mis on enamiku koolide selgrooks: üksildane õpetaja, eraldatud klassiruumid, ainepõhised tunniplaanid ja traditsiooniline lähenemine õppetöö organiseerimisele (Schleicher, 2015). Hoolimata mahukast kirjandusest, mis kirjeldab õpetaja identiteedi muutusi, on endiselt probleemiks seose puudumine innovatsiooni ja

tegeline klassiruumi praktikate vahel (Janssen, 2013).

Doktoritöö uurimisküsimused

1. Mida haridusmuutus tegelikult tähendab ning kuidas muutunud lähenemist kategoriseerida ja klassifitseerida?
2. Kuidas muutuvat õpikäsitust Eesti kontekstis operatsionaliseerida ja mõõta?
3. Kui laialdaselt on muutuv õpikäsitus levinud Eesti koolipraktikas? Millised on muutuva õpikäsituse rakendumise väljakutsed ja edulood?
4. Milline on muutuva õpikäsituse mõju õpetajate ja õpilaste koolimeeldivusele, subjektiivsele heaolulule?

Sihtrühm

Gümnaasiumiõpilased, õpetajad, koolijuhid

Metoodika

Kombineeritud uuringudisain – kvantitatiivne kooliuuring õpilaste ja õpetajaskonna hulgas, kvalitatiivsed intervjuud koolijuhtidega.

Oodatav väljund

Haridusmuudatused maailmas on kaardistatud, klassifitseeritud ja analüüsitud. Muutuv õpikäsitus Eesti koolipraktikas on kaardistatud. Doktoritöö praktilise väljundina on välja töötatud materjal (ettepanekud, praktilised näpunäited, allikad, ohukohad), mis aitab poliitika kujundajaid, koolijuhte ja õpetajaskonda muutuva õpikäsituse juurutamisel.

Kerli Stein

Juhendajad: eelkoolipedagoogika professor Marika Veisson ja eelkoolipedagoogika dotsent Tiia Õun

Huvigruppide hinnangud eelkooliealiste laste koolivalmidusele Eesti koolieelsetes lasteasutustes

Uurimistöö probleem: missugused tegurid mõjutavad eelkooliealise lapse koolivalmiduse kujunemist erinevate huvigruppide (õpetajad, lapsevanemad) hinnangul. Ehk otsin vastust küsimustele:

1. Missugused on õpetaja arusaamad enda pedagoogilisest tegevusest lapse koolivalmiduse kujunemise toetamisel?
2. Missugused tegurid mõjutavad lapse koolivalmiduse kujunemist lapsevanemate ja õpetajate hinnangul?
3. Kuidas toetatakse erinevate huvigruppide koostöös lapse koolivalmiduse kujunemist?

4. Kuidas eelkooliealised lapsed kujutlevad ja hindavad üleminekut lasteaia kooli? Uurimuse sihtrühmaks on lasteaiaõpetajad, lapsevanemad ja eelkooliealised lapsed. Andmekogumismeetoditena kasutan poolstruktureeritud intervjuud ja küsitlust. Minu uurimistöö peaks kokkuvõttes andma laiemat pildi sellest, kuidas õpetajad ja lapsevanemad hindavad erinevaid tegureid, mis mõjutavad lapse koolivalmidustaset kooli minnes. Samuti annavad uurimistöö üldtulemused võimalusi täiendada lastevanematele suunatud koolitust, mida nemad saaksid kodustes tingimustes (tegurid, mida võimalik muuta/parendada) teha, et laps alustaks edukalt kooliteed. Koostöövormide põhjal saab teha järeldusi, kas need on piisavad või tuleb nt maailmast otsida uusi ja innovaatlisi ideid, kuidas laste võimalikku ebaühtlast taset ühtlustada. Lastearvamused annavad aga ülevaate sellest, kas tänane alusharidus täidab oma koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas seatud eesmärgid. Siit saadavaid tulemusi on võimalik arvestada lasteaiaõpetaja koolitusprogrammide koostamisel.

Tiina Tambaum

Juhendaja: prof Peeter Normak

Noorte õpetamismetoodika interneti kasutamisoskuste kujundamiseks eakate sihtgrupis

Uue tehnoloogia ja sellele tuginevate – üldjuhul veebipõhiste – teenuste kiire areng on loonud olukorra, kus vanemaealiste vähestest oskustest (Tambaum, 2016b) tulenevalt on nende võimalused avalike teenuste tarbimisel ja ühiskonnaelus osalemisel piiratud. Nende vajalike oskuste kujundamisel on oluline roll noortel, kes võtavad või peaksid võtma oskuste jagaja rolli nii kodus kui kogukonnas. Ka organisatsioonide teadmusjuhtimises oodatakse noortelt järjest enam kolleegide juhendamist, sest uued teadmised ja kogemused ei levi kitsalt vanuselise hierarhia alusel. Noored, kellel on üldjuhul küll (vaike)teadmised, mida õpetada, pole aga ette valmistatud selleks, kuidas õpetada. Tarvis on analüüsida naturaalse juhendamise protsessi (naturalistic tutoring), et välja selgitada, kas ja millist ettevalmistust noor juhendaja vajab.

Kvalitatiivse uuringu sihtrühm on teismelised juhendjad ning vanemaealised õppijad. Uuringus kogutakse videoandmeid ja analüüsitakse neid nii kvalitatiivsete kui kvantitatiivsete meetoditega.

Uurimise all on vana ja noore vahelises dialoogis initsiatiiv ning interaktiivsuse määr õpitava

teema määratlemisel; suunava toestamise (scaffolding) kasutamine, interaktiivsus juhendamise protsessis ja interaktiivse stiili rakendamine erineva ettevalmistusega ja eelteadmistega teismelistel juhendajatel.

Rakendatavate sisuanalüüsi meetodit lähtudes sellistest laia tunnustust leidnud käsitlustest nagu interaktiivne stiil juhendamise-õppimise protsessis (Chi et al., 2001), suunav toestamine (Wood, Bruner & Ross, 1976), teadmusloome mudelid (Nonaka & Takeuchi, 1995).

Töö tulemusel esitatakse ettepanekud väljaõppe sisu kohta nooruki ettevalmistamisel vanemaealise juhendajaks.

Ilmunud publikatsioonid:

Tambaum, T. (2016a). Teenaged Internet tutors' use of scaffolding with older learners. *Journal of Adult & Continuing Education*. Ilmumas. (1.1)

Tambaum, T. & Normak, P. (2014). Young Tutors Facilitating the Acquisition of Basic E-skills by Older Learners: The Problem of Selecting the Learning Topics. *International Journal of Education and Ageing*, 3(3), 191–210. (1.2)

Tambaum, T. (2015). Elderly learners in combined-age learning groups picking up on new professional skills. In *Andragogical Yearbook 2014, Rocznika Andragogicznego*, 21, 298–314. (1.3)

Tambaum, T. (2010). Expectations of the Elderly for the Internet as an Influencing Factor for the Internet Teaching. *Problems of Education in the 21st Century*, 22(22), 117–129. (1.2)

Tambaum, T. (2016b). 55+ rahvastiku internetikasutus ja sotsiaalne aktiivsus. Sakkeus, L. & Leppik, L. (Toim.). *Pilk hallile alale. SHARE Eesti uuringu esimene ülevaade ja soovitused eakate poliitika kujundamiseks*, 182–205. Tallinn: Tallinna Ülikool. (3.2)

Katrin Tanel

Juhendaja: prof Airi Liimets

Sooline aspekt mõtlemises ja selle avaldumisviisid muusika õppimisel ja õpetamisel

Põhieesmärk

- selgitada, kas ja kuidas väljendub soorollide taastootmine ja rakendumine Eesti muusikakoolide (nn lastemuusikakoolide) tundides

- selgitada, millised otsesed ja varjatud hoiakud ning arusaamad soorollide kohta seoses muusika ja muusikaõpetusega õpetajatel esinevad;
- uurida, kas ja kuidas mõjutavad soorollilised arusaamad õpetajate endi suhtumist muusikasse, muusikaõpingutesse ja muusiku elukutsesse;
- kuidas on mõjutanud koolis saadud musitseerimiskogemused ning soorollilised kujutelmad uuritavate õpetajate muusikalise identiteedi arengut ning valikuid muusika suhtes

Hüpoteesid

- muusikatundides mis tahes õppeasutustes taastoodetakse Eesti ühiskonnas küllaltki levinud kujutelmi ja arusaamu soorollidest ning need on avaldanud mõju inimeste muusikalisele identiteedile (sh enesehinnangule ja mina-pildile), muusikalisele eluteele tervikuna ning hoiakutele muusika suhtes;
- muusikaõpetus on soolistatud tänu õppematerjalidele, õpetajate implitsiitsetele ja eksplitsiitsetele arusaamadele ja hoiakutele ning ühiskonnas levinud stereotüüpsetele arusaamadele soorollidest

Sihtrühm

Eesti muusikakoolide õpetajad

Metoodika

Andmete kogumismeetodiks on kirjalik küsitlus

Uurimistöö võimalikud praktilised väljundid

- loengud soorollide tähtsusest ja mõjust muusika õppimisele ja õpetamisele ning nendega seonduvatest probleemidest, et inimesed hakkaks teadlikult teadvustama soorollidega seotud aspekte, mis muidu varjatult ning implitsiitselt nende keeles ja käitumises avalduvad.
- vastav informatsioon oleks kasutatav otseselt õpetajakoolituses, et osataks teadlikult hoiduda soorollilistest inimeste arengut pärssivatest stereotüüpidest mõtlemises ja käitumises ning kasutatavas keeles ja kõnes

Publikatsioonid

Tanvel, Katrin; Liimets, Airi (2011). Gender aspect in thinking and its manifestations in music teachers. In: Liimets, Airi; Mäesalu, Marit (Ed.). Music Inside and Outside the School (391–398). Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang, Internationaler Verlag der Wissenschaften. (Baltische Studien zur Erziehungs- und Sozialwissenschaft; 21).

Lianne Teder

Juhendaja: Rain Mikser, PhD

Osalise koormusega väljaspool üldharidussüsteemi töötavate õpetajate kutsealastes elulugudes avalduvad võimalused üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks

Doktoritöö raames uuritakse üldhariduskoolide õpetajaid nende poolt räägitud kutsealaste elulugude abil. Töö tulemusena peaks selguma, mida toovad üldhariduskooli õppe- ja kasvatusprotsessi täiendavalt juurde sellised õpetajad, kes lisaks õpetaja ametile töötavad väljaspool üldharidussüsteemi mõnel eelnevat ettevalmistust nõudnud erialal. Eraldi vaadeldakse õpetajaid, kes tegutsevad täiendava elukutsena noortevaldkonnas ja/või noorsootöös (nt noortekeskuses, noorteorganisatsioonis).

Uurimuses pööratakse õpetajate poole, kellel on õpetajatöö staaži üle 10 aasta, et tagada kogemus ja teatud väljakujunenud töövõtete olemasolu. Samal ajal väljaspool üldhariduskooli teises ametis töötavatelt õpetajatelt eeldatakse tööalast staaži ka teises ametis vähemalt 5 aastat, et ka selle ametiga seotud töövõtted ja ametialane käitumine oleks kinnistunud. Noortevaldkonnas ja/või noorsootöös täiendava ametina tegutsevaid õpetajaid käsitletakse eraldi, et saada täiendavaid teadmisi ka noortevaldkonna arengute jaoks.

Kutsealased elulugude intervjuud sobivad andmekogumise meetodiks, kuna need võimaldavad õpetajatel vabalt, ilma suunamata tuua välja nende jaoks olulised asjaolud. Individuaalsete elulugude asetamisel ühiskondlikku laiemasse konteksti aitab doktoritöö kaasa Eesti hariduse arenguloo koostamisse.

Uurimisküsimustena püütakse esmalt leida vastused, mida üldhariduskooli õppe- ja kasvatusprotsessi toovad õpetajad, kes tegutsevad ainult õpetajana ning õpetajad, kes täiendavalt on ametis väljaspool üldharidussüsteemi. Seejärel võrreldakse kahe vastajate-grupi vastuseid ning leitakse nendevahelised erinevused ja/või sarnasused. Viimasena püütakse leida vastus küsimusele, kuidas on kahte vastajate gruppi kuuluvate õpetajate hinnangul võimalik rakendada osalise koormusega väljaspool üldhariduskooli (eraldi noortevaldkonnas ja/või noorsootöös) töötavate õpetajate eripärast potentsiaali kooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks. Ka viimasele küsimusele vastuse leidmist võimaldab elulugude intervjuude meetod. Selle kohaselt antakse intervjuueeritud õpetajatele intervjuude analüüsi tulemused tutvumiseks ning palutakse neilt tagasisidet ja hinnangut ilmnenu asjaoludele.

Doktorant ei ole uurimisteemal veel publikatsioone koostanud ega avaldanud.

VASTUSED ESITATUD KÜSIMUSTELE

Uurimistöö teema: Osalise koormusega väljaspool üldharidussüsteemi töötavate õpetajate kutsealastes elulugudes avalduvad võimalused üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks

Probleem uurimisküsimustena: 1. Millised on täiskoormusega üldhariduskoolis töötavate õpetajate kutsealastes elulugudes ilmnevad arusaamad oma võimalustest üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks?

2. Millised on osalise koormusega väljaspool üldharidussüsteemi (eraldi noortevaldkonnas ja/või noorsootöös) töötavate õpetajate arusaamad kutsealastes elulugudes oma võimalustest üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks?

3. Millised erinevused ilmnevad kahe vastajate grupi vahel arusaamades oma võimalustest üldhariduskooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks?

4. Kuidas on kahte vastajate gruppi kuuluvate õpetajate hinnangul võimalik rakendada osalise koormusega väljaspool üldhariduskooli (eraldi noortevaldkonnas ja/või noorsootöös) töötavate õpetajate eripärast potentsiaali kooli õppe- ja kasvatustegevuse rikastamiseks?

Sihtrühm, keda uuritakse: 1. Üldhariduskoolide õpetajad, kes on töötanud kogu oma töökarjääri jooksul koolis. Tööstaaži on valimisse kuuluval õpetajal vähemalt 5 aastat, eelistatult üle 10 aasta.

2. Üldhariduskoolide õpetajad, kes lisaks õpetajatööle tegutsevad väljaspool üldhariduskooli mõnel muul professionaalset ettevalmistust nõudnud erialal (eriliselt noortevaldkonnas ja/või noorsootöös). Tööstaaži on õpetamisel ja muul erialal vähemalt 5 aastat.

Metoodika: Õpetajate kutsealase eluloo intervjuud ning nende põhjal konstrueeritud elulugu.

Oodatav väljund: Doktoritöö tulemusena valmib raport, milles kirjeldatakse õpetajate lugudele ja hinnangutele tuginevalt võimalusi, mida osalise koormusega väljaspool üldharidussüsteemi (eraldi noortevaldkonnas ja/või noorsootöös) töötavad õpetajad toovad üldhariduskooli täiendavat võrreldes ainult üldhariduskoolis töötavate õpetajatega.

Ilmunud publikatsioonid:

Doktorandil ei ole antud teemal publikatsioone ilmunud.

Juhendaja publikatsioonid lähedastelt teemadel on:

Mikser, Rain; Goodson, Ivor Frederick (2017).

The concept of refraction and the narrative approach to exploring reform initiatives in

education: Conceptual and methodological issues.. In: The Routledge International Handbook of European Social Transformation. (x–xx). Routledge Taylor & Francis Ltd [ilmumas].

Mikser, R., Kärner, A., & Krull, E. (2016) Enhancing teachers' curriculum ownership via teacher engagement in state-based curriculum-making: the Estonian case. *Journal of Curriculum Studies*, 48(6), 833-855.

Erss, Maria; Mikser, Rain; Löfström, Erika; Ugaste, Aino; Rõuk, Vadim; Jaani, Juta (2014). Teachers' Views of Curriculum Policy: The Case of Estonia. *British Journal of Educational Studies*, 62 (4), 393–411, 00071005.2014.941786.

Mikser, R. (2005). Developing new teacher education curricula: why should critical rationalist epistemology talk louder? *Trames : Journal of the Humanities and Social Sciences*, 2, 129–143.

Maarja Tinn

Juhendajad: prof Ainu Ugaste, dots Inge Timoštšuk, prof Ivor Goodson

Õpetajate professionalism ja professionaalsuse käsitluste muutumine ühiskondlike murrangute kontekstis – mõju üldhariduskoolide õpetajate professionaalsele identiteedile

Uurimistöö on seotud IUT projektiga „Õpetajate professionaalsuse ja professionalism muutuv kontekst“

Probleem

Ühiskondlikud muutused on alati õpetajate tööd tugevalt mõjutanud. Uurimistöös vaatluse all oleval perioodil (1987-2013) toimusid põhimõttelised muutused ühiskonnas tervikuna ja selle osana ka haridussüsteemis. Algas haridusvaldkonna desovietiseerimine ja neoliberaalse suunitlusega kiirete reformide periood, mille käigus muutusid arusaamad õpetajate professionalismist, mis omakorda mõjutas õpetajate professionaalse identiteedi kujunemismustreid.

1. Mil viisil on ühiskondlikud muutused mõjutanud Eesti hariduspoliitikat ning haridusvaldkonda laiemalt?
2. Milliseid muutusi on õpetajad tunnetanud olulistena?
3. Millised on õpetajate professionaalse identiteedi kesksed tegurid?
4. Millised ühiskondlikud muutused ja hariduspoliitilised otsused on kõige enam mõjutanud õpetajate professionaalse identiteedi kujunemist?
5. Millised on tõenäolised õpetajate professionalism tulevikustsenaariumid ning milline võiks kõige paremini toetada õpetajate professionaalse identiteedi arengut?

Sihtrühm

Üldhariduskoolide õpetajad, intervjuud viiakse läbi ajaloo õpetajatega.

Metoodika

Kuna uurimistöö eesmärk ja küsimused on kompleksed ja mitmetahulised, eeldades personaalse ja ühiskondliku tasandi ühendamist, kasutatakse kombineeritud uurimismeetodeid (mixed methods). Täpsemalt kasutatakse meetodite järjestikust kombineerimist (sequential mixed-methods design), mis tähendab, et uuringu hilisemate etappide sisendiks on varasemate

etappide tulemused ja analüüs ning varasemate etappide tulemusi kasutatakse lisaks ka hilisemate etappide tulemuste tõlgendamisel või täiendamisel.

Uuring on jaotatud neljaks etapiks:

- 1) dokumendianalüüs ja kontekstuaalne analüüs;
 - eesmärgiks oli luua ajalooline muutuste taustsüsteem ja kontekstuaalne taustsüsteem
- 2) küsitluse läbiviimine ja analüüs;
 - osales üle 40 üldhariduskooli ja ligi 900 õpetajat
- 3) avaliku arutelu analüüs
 - Õpetajate Lehe baasil tehtav analüüs
- 4) intervjuude läbiviimine ja analüüs (life histories)
 - intervjuud viiakse läbi kahes osas. Esimene on narratiivne intervjuu, teine on poolstruktureeritud intervjuu, kus sisendina kasutatakse kõikide eelnevate etappide tulemusi ja analüüsi

Oodatav väljund

Hariduspoliitika ja -valikute mõju väljaselgitamine õpetajate professionalimile ja lähemalt õpetajate professionaalsele identiteedile. Õpetajate professionaalse identiteedi arengut toetavate tulevikustsenaariumide koostamine. Uuringu tulemusi saab kasutada sisendina õpetajate professionaalset arengut toetavate hariduspoliitika kujundamisel.

Ilmunud publikatsioonid

Tinn, Maarja; Timoštšuk, Inge; Mikser, Rain; Ugaste, Aino (2015). Education in transition - the impact of neoliberal educational reforms on teacher professionalism in Estonia. In: INTED2015 Proceedings (3726–3734). IATED Academy.

Toomas Trapido

Juhendajad: dots Mihkel Kangur, dots Kristi Vinter

Muutused ülemaailmse Gaia hariduse EDE õppekava läbinute väärtushinnangutes ja käitumises

Probleem uurimisküsimustena

1. Millised on EDE lõpetanute endi sõnul nende elus toimunud sisemised ja välimised muutused, mida nad seostavad EDE kursuse läbimisega?
2. Kas EDE kursus vastab oma loojate eesmärkidele – annab inimesele ökoloogiliseks ja terviklikuks eluviisiks vajalikud tööriistad ja maailmanägemise? Kas EDE kursus on olemuselt transformatiivne ehk olulist muutust esile kutsuv koolitus?
3. Kas on võimalik tuvastada mustreid EDE lõpetanute sisemistes ja välistes muutustes, näiteks on nad algatanud sarnaseid projekte, on sarnaselt muutnud oma eluviisi jne?
4. Kas on võimalik tuvastada erinevusi erineva geograafilise ja sotsiaalmajandusliku taustaga lõpetanute vahel?

Sihtrühm – keda uuritakse

EDE (Ecovillage Design Education) kursuse vähemalt 2 aastat varem lõpetanud. Valimisse

võtan eelkõige viies erinevas asukohas toimunud EDE kursuste lõpetanud, sest need asukohad – Eesti, Brasiilia, Findhorn (Šotimaa), Sieben Linden (Saksamaa) ja Wongsanit Ashram (Tai) – esindavad erinevaid geograafilisi ja sotsiaalseid taustu, mida saab hiljem ka omavahel võrrelda.

Metoodika

Uurimis töö koosneb kahest faasist – nõ territooriumiga tutvumise (scoping) ja süvitsi uurimise (in-depth) faasist. Esimeses faasis toimub dokumentide analüüs, teoreetilise raamistiku paikapanek, pindmine loodetavasti paljude EDE lõpetanutest vastajatega internetiküsitlus ning mõned intervjuud võtmeisikutega. Teises faasis viin eelkõige läbi sihtrühma intervjuud, millele järgneb andmeanalüüs ning tulemuste kirjeldamine.

Oodatav väljund

Uurimistöö annab loodetavasti vastuse EDE õppekava seatud eesmärkidele vastavuse kohta – kas ja millisel määral on tegu transformatiivse koolitusprogrammiga?

Töö tulemus on muuhulgas väärtuslikuks sisendiks nii EDE programmi arendavale ja korraldavale organisatsioonile Gaia Education kui ka teistele säästva arengu hariduse valdkonnas tegutsejatele.

Lehte Tuuling

Juhendajad Tiia Õun PhD ja Aino Ugaste PhD

Õpetajate, juhtkonna ja laste hinnangud õuesõppe võimalustele ja kasutamisele Eesti koolieelsetes lasteasutustes

(Teachers, management and childrens opinions of the possibilities to use outdoor learning in Estonian preschool childcare institutions)

Probleem: Eesti Hariduse Infosüsteemi 2014/2015. õppeaasta andmetel osales 93,5% 4 – 7-aastaseid lapsi koolieelsetes lasteasutustes (EHIS, 2015). Kuna lapsed viibivad lasteasutuses enamiku oma päevast, mõjutab lasteasutuses loodud füüsiline ja psühhosotsiaalne keskkond oluliselt laste arengut ja heaolu. Eesti koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on sätestatud, et õppimine lasteaias toimub erinevates keskkondades ja laps peab saama kogemusi ehedast keskkonnast. Rahvusvaheline OECD õpetajauuring TALIS näitas, et Eesti õpetajad toetavad konstruktivistlikke pedagoogilisi uskumusi, kuid igapäevases pedagoogilises tegevuses rakendavad õpetajad uuenduslikke ja loovtegevusi toetavaid praktikaid kõige vähem (Loogma et al 2009). Käesoleva uuringu peamine eesmärk on

selgitada õuesõppe rakendamise sisu ja sagedus ning seda mõjutavad tegurid lasteaia juhtide ja õpetajate hinnangute põhjal.

Uurimistöös otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele. Milline on õpetajate ja juhtkonna hinnang õuesõppe rakendamise võimalustele riiklikus õppekavas sõnastatud õpiväljundite saavutamiseks? Milline on õuesõppe läbiviimise sagedus ning millisel viisil kasutavad lasteaiaõpetajad õuekeskkonda ja õueõppe võimalusi laste õppe-kasvatustegevuste mitmekesistamiseks ja lapse igakülgse tasakaalustatud arengu tagamiseks? Kas juhtkonna ja õpetajate seisukohtades õuesõppe rakendamise vajalikkusest alushariduse saavutamisel on erinevusi? Empiirilise uuringu teises osas selgitatakse välja laste suhtumine õuesõppimisse ja nende poolt enamhinnatud võimalused ja paigad õues õppimiseks.

Sihtrühm: lasteaia juhtkond (direktorid, õppealajuhatajad), õpetajad, lapsed

Metoodika: Empiirilise uuringu läbiviimisel kasutati kombineeritud uurimisviisi. Lasteaia juhtkonna ja õpetajate küsitlemisel kasutati ankeetküsitlust, laste arvamuste välja selgitamisel fotografeerimist, vestlust ja intervjuerimist.

Oodatav väljund: sisend õpetajakoolituse õppekavade rikastamiseks uuenduslike ja loovpraktikaid kasutavate õpetamismeetodite tutvustamiseks tulevastele õpetajatele.

Ilmunud publikatsioonid: 3.1. Tuuling, Lehte; Ugaste, Aino; Õun, Tiia. (2015). The use of outdoor learning from the perspective of preschool teachers and principals esitatud kogumikku Tradition and Innovation in Education Peter Lang Verlag

Õnne Uus

Supervisor Prof. Timo Tobias Ley (Professor Learning Analytics and Educational Innovation); Supervisor Dr. Paul Christian Seitlinger

The role of executive cognitive functions in collaborative knowledge building

The Lifelong Learning Strategy calls for a change in the approach to learning and teaching in schools, universities and beyond. However, this may pose significant challenges because of the high cognitive requirements that students face. The student's individual information processing during the learning process could be slowed down by the complexity of the complete problem. This might lead to the effect of low learning gains.

This research will focus on a particular type of learning that underlies a number of modern educational approaches, namely collaborative knowledge building (CKB) in the classroom. On the one hand, collaborative learning involves a number of additional cues that the learner is confronted with due to the involvement of additional persons in the learning process. This might negatively impact cognitive load and lead to reduced learning. On the other hand, learners in a collaborative setting might also benefit from the processing effort of others (Schellens & Valcke, 2005). During the CKB process learners tend to focus on superficial details and have difficulty seeing the under-lying structure; they may too quick to decide interpretations without sufficient evaluation of alternatives (Reiser, 2004).

Executive functions (EF) is higher order self-regulatory cognitive processes that aid in the monitoring and control of thought and action, selective and sustained attention, inhibition, and shifting (Anderson, 2010). EF is responsible for goal-directed, future-oriented behavior, and referred to as the “conductor” which controls, organizes and directs cognitive activity, emotional responses and behavior (Carlson, 2005, Anderson, 2010). In other words, the students during CKB need to not release the first coming idea, but to inhibit a proposal until the best one (or right one according to given demands) is found. Could EF in this process be as “selecting mechanism” among variety of information or among in many inputs to find the “right” output? Our sample would be students of age 11-14 year.

We assume that the student’s individual information processing could be slowed down by the complexity of the problem, and we will therefore explore whether the learners in a collaborative setting can profit from the processing effort of other learners.

Research Questions: What are the individual cognitive determinants for Collaborative Knowledge Building to be successful? Whether EF have an important role in social collaborative KB and personal KB? What types of scaffolding messages are responsible for higher outcomes in terms of learning? Whether different types of prompts given by teacher trigger different types of externalization in students (also in individual learning)? Our methods are experiments, testing and observation.

Study 1: EF as a mediating variable in KB learning. EF is conceptualized as an integrated supervisory or control system, characterized as anterior attentional functions (Anderson, 2010).

Study 2: Teacher prompts as a way to guide KB more effectively, specially for lower EF students. Scaffolding can positively influence the interaction among the group members due to its effects on the interaction among group members (Reiser, 2004; Molenaar et al., 2014). We expect that students with a lower capability in EF will show lower levels of accommodation in CKB than those with higher capabilities. We don't expect differences in assimilative learning between the two student groups.

Study 3: To find (or create) a helping tool according to findings from Study 1 and Study 2.

The positive benefits of working cooperatively in CKB process - such as the help provided, the relationships established, and the learning achieved - may contribute to an overall sense of emotional well-being and adjustment (Gillies, 2002).

Sireli Uusmaa

Juhendaja: prof Airi Liimets

Muuseumide erinevad õpikeskkonnad (lastele loodavate õpikeskkondade näitel)

Probleem uurimisküsimustena:

- 1) Kuidas luuakse/kujundatakse muuseumides lastele õpikeskkondasid? *Millele tuginetakse? Millised on praktilised näited maailmast ja Eestist?*
- 2) Kuidas teiseb doktoritöö koostaja suhe kureeritavatesse õpikeskkondadesse?
- 3) Kuidas õpib laps muuseumi õpikeskkonnas? (üksikkülastaja rollis, perega, grupis)

Uurimustööl on mitu sihtrühma:

- 1) Doktoritöö koostaja (eneseanalüüs)
- 2) Lapsed vanuses 4.-16. eluaastat.
- 3) Muuseumide ekspositsioone kureerivad professionaalid ja konsultandid.

Metoodika:

- Autobiograafiline uuring tugdoktoritöö koostaja mina arengust muuseumi õpikeskkonna kureerimisel. Doktoritöö koostaja peab kahe kureeritava õpikeskkonna loomeperioodil päevikut, kus kaardistab oma mõtteid, tundeid, ideid jne. Kaheks kureeritavaks keskkonnaks on:
Laste Vabariik- spetsiaalselt lastele loodav terviklik ruumilahendus Eesti Ajaloomuuseumis.

Okupatsioonide muuseumi (Vabamu) püsiekspositsiooni juurde loodav lastetasand. Tulemuste esitlemiseks kasutatakse kontentanalüüsi.

- Ankeet: valminud õpikeskkonda külastavate laste (üksikkülastaja, grupi) tagasiside kogumine ja analüüs.
- Vaatlused: Üksikkülastaja näitel – kuidas erinevas vanuses lapsed erinevates ekspostistioonides õpivad.
- Intervjuud professionaalidega.

Oodatav väljund:

- Muuseumide ekspositsioonide loomes arvestatakse teadlikumalt lastega.
- Doktoritöö pakub välja praktilisi lahendusi, kuidas luua ja millega arvestada lastele suunatud õpikeskkonda loomisel.

Publikatsioonid:

- Ajakiri Muuseum „Muuseumiharidusest – kuidas ja kellele?” (ilmunud)

Leitav: <http://www.muuseum.ee/uploads/files/muuseum33.pdf>

- Kogumikus Tallinna Ülikooli üliõpilaste 2012/2013 õppeaasta parimad teadustööd „Muuseum kui formaalharidust toetav õppekeskkond”. (ilmunud)

Leitav: http://issuu.com/tallinnaylikool/docs/tly_yliopilaste_parimad_teadustood

Maarika Veigel

Juhendaja: dotsent M. Leino*

Noorsootöötajate ametikasv: ennetavate tegevuste tõhustamine noorte sotsiaalprobleemide leevendamisel

Uurimistöö valdkond: noorsootöötajate ametikasv.

Uurimisprobleem: Kaadrivoolavus noorsootöötajate seas on suur, millest johtub olukorra analüüsimise vajadus. Ametikasvule (kui professionaalsele perspektiivile) keskendumine võib osutuda nii probleemi lahenduseks kui profülaktikaks.

Uurimisküsimused: kuidas kujunetakse noorsootöötajaks (motiivid, tähendused, probleemid)? Mis iseloomustab noortekeskuste noorsootöötajate professionaalset identiteeti ametikasvu eeldusena (erinevatel tööperioodidel)? (Täiend)koolituse roll selles protsessis: probleemid ja võimalused.

Sihtrühmad: valim 1- Eesti noortekeskuste noorsootöötajad (eesmärgistatud valim); valim 2 - Eesti noortekeskuste noorsootöötajad (kõikne valim); valim 3 - noortevaldkonna eksperdid: SANA (end. ENEB) töötajad, KOV esindajad, ülikoolide noorsootöö õppekavade juhid ja noorsootöö kutsekomisjoni hindajad (sihtvalim)

Metoodika: kombineeritud meetod, fenomenograafiline lähenemine (põhimõisteks on ametikasv). Kvalitatiivne uurimus (QL) - eesmärgistatud valim, noortekeskustes töötavate

noorsootöötajate eluloolised individuaalintervjuud (noorsootöötajaks kujunemise taust, olulisemad muutused töös noorsootöötajana ametikasvu kontekstis, tähendused ja nende osa noorsootöötaja tööelus, noorsootöötajana toimetulekuks vajalikud oskused/pädevused, toimetulek igapäevatoos, tulevikuvision noortevaldkonnast ja elukutsega seonduvast). Kvantitatiivsed uurimused: QN I - kõikne valim, kaardistusuuring, noortekeskuste noorsootöötajate staaz, kaadrivoolavus; QN II - sihtvalim, noorsootöö valdkonna eksperdid, spetsialistid (SANA-töötajad, KOV eriala spetsialistid, ülikoolide noorsootöö õppekavade juhid, õppejõud; ning noorsootöötaja kutsekomisjoni liikmed).

Oodatav väljund: arvestades noorsootöötajaks kujunemise protsessi ja ametikasvu mudeleid, selguvad uurimuse käigus olukorra parendmise võimalused (sh kaadrivoolavuse vähendamiseks). Noorsootöötajate koolitamisel on oluline mõista sihtrühma arusaama professionaalsest identiteedist (nt millised on tööalased põhimõtted, ametialane tegelikkus, probleemid igapäevatoos jms). Uurimistööle tuginevalt selgub ka täiendkoolitusvajadus, mille põhjal saab koostada/täiendada õppekavasid.

Ilmunud publikatsioonid: Veigel, Maarika; Reedik, Triinu (2016). Opportunities of implementing outdoor education in youth work on the example of Tallinn youth centres In: International Scientific Conference Society, Integration, Education, Latvia, May, 2016, 363-372.

Veigel, Maarika (2015). Formation of youth worker's professionalism: problems in Estonia. Problems of Education in the 21st Century, 24CFP (68, ICID1191871), 84–96.

Grünthal-Drell, Marelle; Veigel, Maarika (2015). Young People of the Importance of Healthy Eating and Informing. In: International Scientific Conference Society, Integration, Education, Latvia, May 22-23, 2015, 530–538.

* Juhendaja Mare Leino on sotsiaalpedagoogika dotsent (TLÜ ÜTI-s). Tema publikatsioonid on leitavad aadressilt: www.etis.ee.

Kati Vinter

Juhendaja: prof Mati Heidmets

Traditsiooniline ja konstruktivistlik õpikäsitus: õpilaste õpitulemuste, õpikogemuste, rahulolu ja hoiakute võrdlev analüüs

Probleem uurimisküsimustena:

Üldine uurimisküsimus: Kas konstruktivistliku ja traditsioonilise õpikäsituse rakendamise vahel on statistiliselt olulisi erinevusi?

Kitsamad uurimisküsimused:

1. Kas konstruktivistliku ja traditsioonilise õpikäsituse rakendamine omab statistiliselt olulist mõju õpilase õpitulemustele?

2. Kas konstruktivistliku ja traditsioonilise õpikäsituse rakendamine omab statistiliselt olulist mõju õpilaste õpikogemustele (sh õpetaja õpetamisstiilile, õpilaste ja õpetajate vahelistele suhetele ning õpilastevaheliste suhetele)?

3. Kas konstruktivistliku ja traditsioonilise õpikäsituse rakendamine omab statistiliselt olulist mõju õpilaste rahulolule ja hoiakutele? Millised elemendid mõjutavad enam õpilaste rahulolu ja hoiakuid?

Sihtrühm:

Doktoritöös uuritakse põhikooli (viiendad klassid) ja gümnaasiumi (kümnendad klassid) õpilaste õpitulemusi, õpikogemusi, rahulolu ja hoiakuid nii traditsioonilise kui konstruktivistliku õpikäsitusega suunitlusega koolide hulgas.

Metoodika:

Doktoritöö empiirilise osa läbiviimisel kasutatakse kvantitatiivseid uurimismeetodeid.

Õpilaste õpitulemuste hindamiseks kasutatakse dokumendianalüüsi. Ankeetküsitlus viiakse läbi kahel tasandil: küsitlus õpetajatele, mille tulemusena selgub, kumba õpikäsitust õpetaja klassiruumis rakendab; ning küsitlus õpilastele, mille tulemusena selguvad õpilaste hinnangud oma õpikogemustele, rahulolule ja hoiakutele.

Oodatav väljund:

Doktoritöö tulemusena selguvad empiirilisele uuringule tuginevad argumendid, mis tõendavad konstruktivistliku ja traditsioonilise õpikäsituse elementide rakendamise efektiivsust ja mõju Eesti koolide põhikooli- ja gümnaasiumiastmes. Doktoritöö kaardistab kahe vastandliku õpikäsituse edukaks integreerimiseks efektiivsemad ja problemaatilised aspektid õpilaste õpitulemuste, õpikogemuse, rahulolu ja hoiakute kontekstis. Uurimistöö tulemusi saab kasutada uue õpikeskkonna loomisel, mis vastab paremini õpilaste ootustele, on tulemuslikum ja toob enam koolirõõmu.

Pärje Ülavere

Juhendajad: prof Marika Veisson, kaasjuhendaja: vanemteadur Indrek Tart

Väärtused ja väärtuskasvatus koolieelses lasteasutuses

Väärtusi õpetatakse ja neid õpitakse sellest hetkest kui laps sünnib (Long Bostrom, 1999). Väärtused, mida antakse tänasel päeval edasi lastele, muutuvad väga oluliseks

tulevikuühiskonna seisukohalt vaadatuna. Riikliku programmi „Eesti ühiskonna väärtusarendus 2009-2013“ ning jätkuprogrammi 2015-2020 põhieesmärgiks on väärtuskasvatuse süsteemne läbiviimine koolides ja lasteasutustes. Samuti on antud programmis välja toodud, et Eesti hariduses peaks olema peamine suund teadmistekeskselt haridusasutuselt väärtuskesksele haridusasutusele. Thorberg (2008) rõhutab, et suur osa väärtuskasvatusest toimub niiõelda varjatud õppekava kaudu ning seetõttu on väga väike teadlikkus sellest, kuidas lapsed tegelikult väärtusi õpivad. Antud doktoritöö probleemipüstituseks oli asjaolu, et enne uuringu algust puudus informatsioon, kuidas süsteemne väärtuskasvatus Eesti koolieelsetes lasteasutustes toimub. Käesoleva uurimistöö käigus otsitakse vastuseid järgmistele küsimustele: Millised on koolieelsete lasteasutuste juhtide, õpetajate ja lastevanemate endi väärtused? Milliseid väärtusi peavad juhid, õpetajad ja lapsevanemad oluliseks lastele edastada ning kuidas nende hinnangul väärtuskasvatus lasteasutuses toimub? Millised on koolieelsete lasteasutuste põhiväärtused, mis koolieelse lasteasutuse kui organisatsiooni keskkonnas on hinnatud? Uurimistöö käigus selgitatakse välja juhtide, õpetajate ja lastevanemate hinnangud väärtuskasvatuse toimimisele koolieelse lasteasutuse järgmistes tegevusvaldkondades: väärtuste sõnastamine ja selgitamine, eestvedamine, väärtuskasvatuse süsteemsus, lasteasutuse kultuur, koostöö ning väärtuskasvatusalane arendustegevus.

Sihtrühm, keda uuritakse on koolieelsete lasteasutuste juhid, õpetajad ja lapsevanemad, kokku osaleb uuringus 978 respondenti. Uurimismetoodikana kasutatakse ankeetküsitlust, mille küsimustik koosneb kahest osast. Esimene osa sisaldab S. H. Schwartzi küsimustiku „Portrait Value Questionnaire“ (personaalsete väärtuste küsimustik) eestikeelset tõlget, mille abil selgitatakse välja koolieelsete lasteasutuste juhtide, õpetajate ja lastevanemate personaalsed väärtused. Küsimustiku teine osa sisaldab küsimusi koolieelse lasteasutuse väärtuskasvatuse kohta.

Tuginedes käesoleva uuringu tulemustele võib teha ettepaneku lisada koolieelse lasteasutuse riiklikusse õppekavasse eraldi peatükina väärtuste ja väärtuskasvatuse osa, kus on sõnastatud väärtuskasvatustlikud eesmärgid ja väärtuspädevused ning juhised väärtuskasvatuse läbiviimiseks, mis annaks parema ülevaate väärtuskasvatusest nii koolieelsete lasteasutuste juhtidele, õpetajatele kui ka lapsevanematele.

Ilmunud publikatsioonid

Ülavere, P. and Veisson, M. (2015). The Values of Estonian Preschool Child Care Institutions' principals, teachers, and parents. *The European Journal of Social and Behavioural Sciences*, 13(2), 1791–1799. Retrieved July 22, 2015, from <http://dx.doi.org/10.15405/ejsbs.160>

Ülavere, P. and Veisson, M. (2015). Values and Values Education in Estonian Preschool Child Care Institutions. *Journal of Teacher Education for Sustainability*. 17 (2), 108–124. ISSN (Online) 1691-5534, doi: [10.1515/jtes-2015-0014](https://doi.org/10.1515/jtes-2015-0014)